

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Žaloba v občanském právu procesním

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2019

.....

Adéla Baštýřová

Ráda bych poděkovala své vedoucí diplomové práce paní JUDr. Blance Kapitánové za pomoc při vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Historie.....	3
1.1. Žaloba v římském právu.....	3
1.1.1. Druhy žalob.....	4
1.1.2. Proces legisakční.....	5
1.1.3. Proces formulový.....	6
1.1.4. Proces kogniční.....	7
1.2. Žaloba v českých zemích.....	8
2. Pojem žaloby a její prvky.....	11
2.1. Pojem žaloby.....	11
2.2. Prvky žaloby.....	12
2.2.1. Strany řízení.....	12
2.2.2. Předmět žaloby.....	14
2.2.3. Žalobní důvod.....	15
3. Náležitosti žaloby.....	16
3.1. Obligatorní náležitosti.....	16
3.1.1. Druhy žalobních petitů.....	23
3.2. Vady žaloby.....	26
4. Poučovací povinnost.....	28
4.1. Pojem.....	28
4.1.1. Obsah poučovací povinnosti.....	29
4.1.2. Forma poučení.....	30
4.2. Druhy poučovací povinnosti.....	31
4.2.1. Obecná poučovací povinnost.....	32
4.2.2. Zvláštní poučovací povinnost.....	33
4.2.3. Poučovací povinnost při zjišťování skutkového stavu.....	44
5. Druhy žalob.....	47

5.1.	Žaloba statusová	48
5.2.	Žaloba na plnění	49
5.3.	Žaloba určovací	51
5.4.	Právotvorná žaloba	53
5.5.	Vzájemná žaloba.....	55
5.6.	Hromadná žaloba	56
6.	Návrh na zahájení řízení	59
6.1.	Řízení nesporné	59
6.2.	Druhy nesporných řízení.....	62
7.	Závěr.....	64
8.	Cizojazyčné resumé.....	66
9.	Seznam použité literatury.....	68
9.1.	Literatura.....	68
9.2.	Zákony	69
9.3.	Judikatura.....	69
9.4.	Ostatní.....	70
10.	Přílohy	72

Úvod

Při výběru tématu mé diplomové práce hrálo velkou roli to, co mě v mém studiu oslovilo a zajímalo. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zvolit katedru občanského práva, a to především kvůli rozmanitosti oboru, který zahrnuje, a jejímu vstřícnému přístupu. Dalším podnětem byla má stáž u soudu v Rakovníku, kde jsem se setkala s tím, jak to u soudu probíhá, mohla jsem také pozorovat chování účastníků a hlavně soudce v řízení. Proto jsem se rozhodla směřovat téma práce k civilnímu procesu. Posledním důvodem je, že bych ráda své kroky po úspěšném absolvování právnické fakulty směřovala právě do justice.

Občanské právo procesní je samostatným právním odvětvím. Účelem řízení je především ochrana subjektivních práv a zájmů účastníků řízení. Žaloba je základním institutem, občanského práva procesního. Ústavním zákonem je zaručeno právo na soudní ochranu, ale strany mají právo pokud možno své spory řešit smírnou cestou a případnou žalobu brát za krajní způsob řešení jejich sporu. Pokud dojde k odmítnutí žaloby, je to považováno za odepření spravedlnosti. Podání žaloby je závislé na vůli žalobce, není zahajováno ex offo. Jejím podáním je celé procesní řízení zahajováno.

Ve své diplomové práci se zaměřím jednak na žalobu v občanském soudním řízení, ale také na poučovací povinnost soudu. Narozdíl od stále se měnící politické situace, je žaloba stálá. Mám tím na mysli to, že v našem politickém systému dochází k mnoha změnám v poměrně krátkém časovém úseku. Žaloby si prošla také svým vývojem, ale v posledních letech je téměř nezměněná a stále o ní hovoříme jako o institutu vedoucím k zahájení sporného řízení, tudíž řízení ve věci samé. Ráda bych ve své práci shrnula nejdůležitější části žaloby spolu s propojením judikatury soudů, tak aby byla práce pro čtenáře přehledná a srozumitelná. Diplomová práce je rozdělena do několika kapitol, které se budou zabývat jak jednotlivými stránkami žaloby, tak i například druhy žalob. Každá kapitola podrobněji popisuje jednotlivé instituty.

První kapitola se bude věnovat historii. Tak jako vše, i žaloba má svou historii, z tohoto důvodu bych se podívala do dějin žaloby, a to jak v českém právu, tak i dále do historie, konkrétně do práva římského. Římské právo dalo základ právu jako takovému a to nejen právu českému, ale i právu ostatních zemí.

Dá se říci, že se jedná o kolébku práva. V této době samozřejmě nemůžeme hovořit o právu tak, jak jej známe z dnes. V neposlední řadě neopomenou ani historii tohoto institutu v českých zemích, který je neméně důležitý.

Druhá kapitola pojednává o skutečnosti, co si pod pojmem žaloba představit, tudíž o jaký institut se jedná a také prvky, které by měla splňovat. V některých učebnicích se jedná o obligatorní prvky, jinde o fakultativní.

Třetí kapitola se týká náležitostí, které má žaloba obsahovat. Jedná se tedy o náležitosti, jako jsou například: označení soudu, účastníků řízení, označení důkazů nebo vylíčení rozhodných skutečností, ale i jiné obligatorní náležitosti.

Ve čtvrté kapitole diplomové práce se zaměřím především na povinnost tvrzení, kterou žalobce poprvé plní právě v žalobě, a na poučovací povinnost soudu s tím související. Jedná se o zákonné povinnosti jak účastníků řízení, tak soudu. Povinnost tvrzení i povinnost důkazní spolu souvisí. Pokud není splněna povinnost tvrzení, nelze splnit ani povinnost důkazní. Soud v průběhu řízení může dojít k názoru, že účastník nesplnil povinnost tvrzení, popřípadě důkazní, v tomto případě o tom účastníka poučí, seznámí jej se svým názorem a sdělí mu tuto skutečnost s tím, že má jednu z těchto povinností doplnit. V případě nesplnění povinnosti důkazní také sdělí, jaké důkazy mají být poskytnuty. Pokud účastník nedoplní ani jednu z těchto povinností, může to mít za následek odmítnutí žaloby. S pomocí judikatury se snažím problematiku poučovací povinnosti lépe vysvětlit a zdůraznit případné vady či odchylky v reálných situacích.

V páté části rozeberu jednotlivé druhy žalob, jež se objevují v civilním procesu, obsah jednotlivých typů a jak se od sebe odlišují, případně jejich použití v jednotlivých typech řízení.

Poslední část bude věnovaná návrhu na zahájení řízení jakožto institut zahájení nesporného řízení.

V příloze diplomové práce připojuji vzor žaloby a to konkrétně žaloby na vydání věci.

1. Historie

1.1. Žaloba v římském právu

Vývoj žaloby sahá hluboko do naší minulosti, a to konkrétně do doby starověkého Říma. V této době je tento institut teprve v počátcích svého vývoje, proto vznik žaloby zasazují historici právě do tohoto období. Přesuneme se tedy do dob před naším letopočtem.

Na začátku nebyla žaloba v pravém slova smyslu, ale svépomoc. Ovšem proti této svépomoci jakožto přežitku bojovalo mnoho státníků. První dochovanou zmínkou o omezování svépomoci nalezneme již v zákoně o XII. desek, ve kterém jsou stanoveny podmínky pro její použití a omezování. Nejednalo se o jedinou oficiální sbírku, další sbírkou, jež omezovala použití svépomoci a určovala její pravidla a normy, nalezneme v tzv. *Juliově zákoně o soukromém násilí*. Tato sbírka Římanům stanovuje, které jednání se považuje za trestný čin. Postupem času se tak svépomoc omezila natolik, že za republiky mohla být použita pouze v případě nutné obrany, popřípadě pokud pachatel neuposlechl výzvu dostavit se před soud.¹

Tím tedy začalo období soudnictví. Řízení před soudem je možné zahájit pouze z iniciativy osoby, v dnešní době tento institut nazýváme zásadou obžalovací, dříve se nazýval principem akuzačním. Naproti tomu stál princip inkviziční (dnes nazývaném zásadou vyšetřovací). Tento druhý institut vycházel z iniciativy církve jakožto orgánu státu. Na soud byla podávána ve středověkém Římě žaloba nazývaná *actio*.²

Actio má v římském právu dva odlišné znaky, a to hmotně právní pojetí a procesněprávní pojetí. Obě pojetí mají rozdílné významy. Hmotněprávní hledisko spočívá v tom, že v dnešní době máme žalobu jako celek k uplatnění soukromoprávního nároku, v římském období byly žaloby odděleny. Ke každému určenému právu existoval jiný druh žaloby. Takže žalobce musel vždy použít

¹ Vážný, J. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935, VIII. 125s.

² Kíncl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

konkrétní žalobu, jež se vztahovala ke konkrétnímu právu, které uplatňoval v řízení.

Oproti procesněprávní stránce žaloby můžeme spatřit rozdíl v tom, jaký výsledek žaloby byl dílem žalobce a žalovaného. Musela existovat dohoda o sporu za spoluúčasti státního orgánu. Tuto druhou stránku žaloby můžeme spatřovat v různých vývojových etapách římského civilního řízení, můžeme je dělit na tři etapy: legisakční, klasický a kognikační.³

1.1.1. Druhy žalob

Výše již bylo zmíněno, žaloby v římském právu byly odděleny hmotněprávním pojetím. Pro každé řízení bylo nutné použít konkrétní žalobu. Žaloby můžeme proto rozdělit do různých skupin, které jsou si podobné, alespoň v jednotlivých znacích. Rozlišujeme proto tyto druhy žalob:

- 1) Podle práva, na němž byly založeny
 - a) *Actiones civiles* (žaloby civilní)

Žaloby chránily společenské vztahy, jež upravoval zákon a na jehož základě byly založeny.
 - b) *Actiones praetoriae* (žaloby prétorské)

Tyto žaloby, na rozdíl od předchozích, byly založeny na právu prétorském a uplatňovány v případech, kdy společenské vztahy nebyly chráněny na základě zákona.
- 2) Podle uplatnění práva
 - a) *Acitones in rem* (žaloby věcné)

Jednalo se o žaloby, které byly spojeny s věcmi, nutily žalovaného k respektování práva žalobce k věci. Působily proti všem (*erga omnes*).
 - b) *Actiones in personam* (žaloby osobní)

Žaloby chránily relativní práva, která vznikala mezi stranami sporu. Sloužily k uplatnění povinnosti žalovaného vůči žalobci.
- 3) Podle vázanosti soudce
 - a) *Actiones stricti iuris* (žaloby přísného práva)

³ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

Tyto žaloby se vyznačovaly tím, že soudce byl vázán formulí, to znamená, nárokem uvedeným v žalobě. Hlavním účelem bylo rozhodnout rychle a bez zjišťování oprávněnosti navrhovaného žalobního nároku.

b) *Actiones bonae fidei* (žaloby dobré víry)

Žaloby dobré víry na rozdíl od žalob přísného práva nebyly striktně vázány nárokem, ale soudce při svém rozhodování přihlížel i k zvyklostem a vedlejším okolnostem případu.

4) Podle trvání

a) *Actiones temporales* (žaloby dočasné)

Jinak řečeno žaloby časově omezené. Jak již samotný název napovídá, musely být uplatněny ve stanovené lhůtě, po uplynutí lhůty nebylo možné nárok uplatňovat.

b) *Actiones perpetuum* (žaloby trvalé)

Na rozdíl od předchozích žalob se jednalo o nárok, který šlo uplatnit prakticky kdykoliv (pouze v době císařství byla zavedena třicetiletá promlčecí lhůta, ovšem to neznamenal, že samotné právo zaniklo, zanikla pouze možnost žalobce se tohoto práva domáhat).

5) Podle směřování žaloby

a) *Actiones reipersecutoriae* (žaloby vymáhající)

Za pomoci vymáhacích žalob, byla možnost žalovat pouze náhradu škody, popřípadě předání věci (vydání bezdůvodného obohacení).

b) *Actiones poenales* (žaloby trestní)

Trestní žaloba způsobovala potrestání pachatele za pomocí pokuty, kterou bylo možné udělit, pokud pachatel spáchal soukromoprávní delikt.⁴

1.1.2. Proces legisakční

Tento proces je jeden z nejstarších v římském civilním procesu. Jednalo se o druh řízení silně formalistický. Řízení mělo dvě stádia, a to řízení *in iure* a řízení *apud iudicem*.

⁴ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

Nazývaný jako stádium *in iure* neboli před právem, tedy nositelem. Podstatou bylo přednést danou problematiku před praetorem a vylíčit všechny podstatné skutečnosti, které jsou mezi stranami. Žalobce tedy přednesl svůj návrh a žalovaný jej doplnil o své připomínky. Bez připomínek žalovaného nemohl spor vzniknout. Z těchto protichůdných názorů připravil praetor návrh, tento návrh byl jakousi smlouvou pro soudce, jenž spor rozhodoval.⁵

Pokud byl spor praetorem uznán důvodným, přistoupil k jmenování soudce pro daný spor. Soudci sloužil jako podklad pro rozhodnutí smlouva, jež byla připravená praetorem. Tento institut byl nazván *litiskontestace* a tím také končilo první stádium *in iure*.

Druhé stádium *apud iudicem* neboli před soudem/soudcem. Soudce měl k dispozici onu smlouvu, ale i tak žalobce i žalovaný opět přednesli své návrhy a připomínky. Docházelo k provedení důkazů, které předkládaly jednotlivé strany. Tyto důkazy byly podstatné pro soudce, protože na základě nich rozhodoval spor.

Hlavním úkolem soudu bylo rozhodnout spor. Měl za úkol zjistit, jestli strany vypověděly pravdu, již v v předešlém řízení před praetorem. Výsledkem řízení tedy bylo buď uznání viny žalovaného, nebo naopak žalovaného zprostil povinnosti. Postupem času se legisakční řízení stalo zastaralým a byl zaveden nový postup v řízení, známý jako *proces formulový*.⁶

1.1.3. Proces formulový

Formulový proces nebyl nic převratného, zachoval si totiž prvky z procesu legisakčního. Konkrétními prvky, které zůstávají i na dále stejné, je rozdělení na *in iure* a *apud iudicem*. Na rozdíl od předešlého procesu se ovšem místo slovních vyjádření žalobce a žalovaného objevil písemný žalobní formulář zvaný *formula* (z tohoto důvodu, se také tento proces nazývá *formulový*). *Formulu* na konci prvního stadia, tedy stadia *in iure*, sepisoval prétor. Tato *formula* byla předkládána

⁵ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

⁶ Vážný, J. *Římský proces civilní*. Praha: Melantrich, 1935, VIII. 125s.

soudci, jako druhé stádium apud iudicem, na jejímž základě měl soudce daný spor rozhodnout.⁷

Formula se skládala z více částí, a to konkrétně z:

- 1) Iudicis nominaton (jmenování soudce) – strany si mohly zvolit soudce, nebo jim byl soudce přidělen. Tento soudce vedl stádium apud iudicem, jemu byla předkládaná formule.
- 2) Intendio (tvrzení žalobního nároku) – jinak řečeno věc o které se spor vede.
 - a) Demonstrativ (demonstrace) – mohlo se stát, že intendio bylo určeno vágně. Demonstrativ sloužil pro soudce, aby ve sporu netápal, o jakou věc se jedná. Jsou to tedy žalobní důvody vzniku žalovaného závazku.
 - b) Condemnation (příkaz k odsouzení) – jednalo se o velmi důležitou součást formule. Condemnatiem byl soudce zmocněn v případě prokázání viny odsoudit obžalovaného a naopak v případě prokázání nevinny žalovaného osvobodit.⁸

Formulový římský proces byl stejně jako proces legisakční nahrazen novým procesem kogničním. Tento nový proces se začal objevovat v období císařství. Poprvé také zakotvoval možnost opravného prostředku proti pravomocně skončenému řízení. Z tohoto důvodu je velice významný, protože předcházející procesy tuto možnost neznaly, tudíž rozsudek nabyl právní moci ihned po jeho vynesení.⁹

1.1.4. Proces kogniční

Proces kogniční v období císařství přinesl zásadní změnu týkající se vedení sporu. V tomto sporu již nenalezneme rozdělení na in iure a apud iudicem, jako tomu bylo v předešlých dvou typech řízení. Řízení se vede přímo před soudcem.

⁷ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

⁸ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

⁹ Vážný, J. Římský proces civilní. Praha: Melantrich, 1935, VIII. 125s.

Tento institut obsahuje pár prvků z procesu formulového a procesu legisakčního.

10

Pojem litiskontestace, který známe již z procesu legisakčního, již neznamená dohodu nebo smlouvu mezi žalobcem a žalovaným, nýbrž okamžik, s nímž je spojován začátek sporu. Řízení bylo zahájeno dnem, kdy žalobce podal podnět k soudu a také tento podnět doručil žalovanému. Jakmile byla žaloba žalobcem žalovanému doručena, měl žalovaný povinnost na ni písemně odpovědět. Pokud neodpověděl, měl jeho počín za následek kontumační rozsudek, tudíž byl nárok žalobce uznán v plném rozsahu.¹¹

V období kogničního procesu se začala vyvíjet i soudní instance. To znamená, že soudy byly rozděleny na soudy vyšší a soudy nižší. Instanční rozdělení mělo velký význam při případném odvolání, kdy se postupovalo od rozhodnutí nižších orgánů a spor se mohl dostat až k císaři jako nejvyššímu orgánu moci. Rozdělení mělo význam především pro zajišťování jednotné soudní praxe.

1.2. Žaloba v českých zemích

Nyní se zaměřím na historický vývoj žaloby v českých zemích. Ve staročeském procesu se řízení před soudy odehrávalo ústně a veřejně. Český proces byl ovlivněn především germánským a slovanským právem a převládalo zde hlavně obyčejové právo. Nejvýznamnější vývoj české soudnictví zaznamenalo teprve ve třináctém století našeho letopočtu. Toto období je charakteristické snahou o oddělení soudní moci, ke které také nakonec došlo, a vznikly zemské soudy.

Tyto soudy rozhodovaly spory mezi šlechtici a zahajovaly své řízení pouze na návrh. Při podání návrhu bylo podstatné předložit také důkazy, jež byly nedílnou součástí sporného řízení mezi šlechtou. Výsledek procesu nemusel skončit jen uznáním viny popřípadě zproštění obžaloby (soud rozhodoval nálezem), ale také smírem, jež uzavřely strany mezi sebou. Zemský soud nebyl jediný, kdo spory

¹⁰ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

¹¹ Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

rozhodoval, v této době se strany mohly obrátit na rozhodce. Rozhodcem byla soukromá osoba a rozhodoval rozhodčím nálezem.¹²

Šestnácté století s sebou přineslo důležitou změnu v podobě možnosti odvolání proti výsledku sporu, který rozhodoval rychtář nebo sbor městských radních. Odvolání proti rozhodnutí se podávalo do Prahy a to konkrétně k apelačnímu soudu, jenž zde sídlil.

Další změna nastala po stavovském povstání. Jedinou formou řízení se stal římskokanonický proces. Tento proces se vyznačoval tím, že se řízení konalo před zemským soudem a také soudy městskými. Jak již samotný název řízení napovídá, jednalo se o řízení ovlivněné římským právem.

Osmnácté století znamenalo pro český proces také řadu změn. V roce 1781 došlo k vydání Josefského soudního řádu vydanému Josefem II., tímto dokumentem bylo obyčejové právo odstraněno. Josefský soudní řád obsahoval mnoho změn a určoval nový směr, kterým se bude český legislativní proces vyvíjet.

Devatenácté století rozdělilo řízení na čtyři druhy, a to na ústní, písemný, řádný proces a proces ve věcech bagatelních. Rozdělení přinesla novější varianta Josefského soudního řádu nazývaný Západohaličský soudní řád. Západohaličský soudní řád u nás platil téměř až do začátku dvacátého století. Všechny čtyři druhy procesu byly ústní a ovládané zásadou dispoziční. Účastník řízení měl možnost opravných prostředků proti rozhodnutí, stejně jako tomu bylo v šestnáctém století. Jednalo se o odvolání (apelace). Novinkou však byl opravný prostředek proti druhé instanci, nazývaný revize.¹³

Druhá polovina devatenáctého století nahradila Josefský soudní řád za nové procesní předpisy. Soudnictví bylo rozděleno do tří instancí. První instance se skládala z okresního, krajského a obchodního soudu. Druhou instancí byly soudy krajské, obchodní a zemské (rozdělení podle toho, který soud rozhodoval řízení v první instanci). Poslední, třetí instancí, byl Nejvyšší soud. Stejně jako v případě Západohaličského soudního řádu se jednalo o řízení ústní a zahajovalo se zásadou

¹² STAVINHOVÁ, Jaruška. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-155-0.

¹³ STAVINHOVÁ, Jaruška. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-155-0.

dispoziční, ale rozdíl byl v zásadě veřejnosti (dříve zásada písemnosti). Další novum byla možnost tzv. zpětvzetí žaloby. Strany měly povinnost předkládat důkazní prostředky na obhajobu svých tvrzení.¹⁴

V roce 1918 vznikl Československý stát. Ihned po vzniku však nedošlo ke vytváření nových právních předpisů, nýbrž stále platily předpisy rakouské, převzaté za pomoci recepčních zákonů. Roku 1931 se poprvé upravilo nesporné soudní řízení. Nesporné řízení obsahovalo odlišné zásady oproti procesu spornému (např. zásada oficiality a vyšetřovací). Organizace soudů byla změněna na dvojinstanční systém a kromě profesionálních soudců v něm zasedaly i soudci z lidu. V roce 1951 nabyly účinnosti nový občanský soudní řád č. 99/1963 Sb. Tento nový procesní předpis již nerozlišoval mezi řízením sporným a nesporným. Posledním občanským soudním řádem, který nabyly účinnosti roku 1964, je současný občanský soudní řád. Tento občanský soudní řád byl několikrát novelizován.¹⁵

¹⁴ Šťastný, Miroslav, *Civilní žaloba v právu československém*. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1934. 206 s.

¹⁵ STAVINOHOVÁ, Jaruška. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-155-0.

2. Pojem žaloby a její prvky

2.1. Pojem žaloby

Žaloba je procesní institut, kterým žalobce zahajuje sporné řízení a za jehož pomoci uplatňuje své právo na soudní ochranu. Jedná se o řízení, prostřednictvím něhož uplatňuje žalobce své veřejné subjektivní právo u soudu. Žaloba je doručována nejenom soudu, ale i osobě, proti které směřuje (doručení žaloby žalovanému zabezpečuje soud). Bez podání žaloby nelze řízení sporné zahájit, a to z důvodu, že se jedná o dispoziční právo žalobce. Soud je povinen poskytnout ochranu každému, kdo se se svým návrhem na soud obrátí. Aby soud mohl chránit veřejná subjektivní práva, musí žaloba splňovat veškeré náležitosti. Právo na ochranu je zakotveno přímo v Ústavě České republiky a Listině základních práv jakožto nejvyšších právních předpisech České republiky.¹⁶

V okamžiku, kdy je žaloba doručena soudu, dochází k zahájení řízení. Soud po celou dobu řízení zkoumá, zda nenastaly skutečnosti, které by bránily v řízení pokračovat (tzv. překážky řízení). Soudce je při svém rozhodování vázán žalobním návrhem, důkazy stran a jejich podklady. Může se stát, že žalobní důkazy i podklady poskytnuté soudu jsou ze strany ať již žalobce, či žalovaného, zkreslené. Nemusí se jednat ani o úmysl, ale o vnímání reality a o jejich vnitřní projevy. Poté soudce na základě zásady volného hodnocení důkazů, vyhodnotí z předložených důkazů ty z jeho pohledu nejprůkaznější a nejobjektivnější.¹⁷

Závěrem celého řízení a i jeho smyslem je vynesení rozsudku. Rozsudek se skládá z více částí. Jednou z nejdůležitějších částí je samozřejmě výrok rozsudku, ale neméně důležité je také jeho odůvodnění, ve kterém soudce účastníkům sdělí, jaké skutečnosti a důkazy vzal za prokázané. Odůvodní důkazy, jež pro řízení

¹⁶ Článek 36 odst. 1 - Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
Článek 18 odst. 1 - Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.. Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

¹⁷ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student.Str. 188-189. ISBN 978-80-7502-076-5.

nebyly relevantní, nebo ty, kterými se soudce ve svém rozhodování vůbec nezabýval.

2.2. Prvky žaloby

Prvky žaloby jsou takové náležitosti, které má obsahovat každá žaloba. Jedná se o prvky odlišující jednotlivé žaloby od sebe. Díky těmto náležitostem se žaloba stává konkrétní a soud z ní zjišťuje totožnost projednávané věci ve sporném řízení. Řadíme sem: strany řízení, předmět žaloby a žalobní důvody.

2.2.1. Strany řízení

Strany řízení neboli účastníci řízení jsou takové osoby, jichž se žaloba přímo dotýká, proto je zapotřebí, aby byly v žalobním návrhu dostatečně určeny. Určení stran řízení je na straně žalobce, soud pouze rozhoduje o předložené věci. Vymezení se využívá převážně ve sporném řízení, ovšem nejedná se o pravidlo. Účastníci řízení mohou svými procesními úkony řízení ovlivňovat. V řízení jsou těmto subjektům přiznána práva a povinnosti, které mohou během celého řízení uplatňovat. Práva jsou jim zaručena od okamžiku zahájení řízení.¹⁸

Může se stát, že se nepodaří žalovanému žalobu doručit. Stává se tak v případech, kdy se osoba zdržuje na neznámém místě, skrývá se nebo pobývá v zahraničí. V tomto případě soud určí osobě opatrovníka, který jedná za osobu, jíž se nepodařil návrh doručit. „*Opatrovník jedná jako zástupce, avšak totožnost účastníka musí být známa a uvést ji je povinnost žalobce.*“¹⁹

Řízení má být vedeno po celou dobu proti v žalobě označeným osobám (žalovaným). Zákon ovšem připouští v případě nedostatku věcné legitimace, při které dochází k chybné identifikaci účastníka a tím pádem k nesprávnému určení

¹⁸ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 140-142. ISBN 978-80-7380-714-6.

¹⁹ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 194- 195. ISBN 978-80-7502-076-5.

žalovaného, výjimky v řízení. Občanský soudní řád upravuje tři výjimky, kterými jsou:

- záměna účastníků (§92 OSŘ),
- procesní nástupnictví (univerzální sukcese), (§107 OSŘ),
- procesní nástupnictví (singulární sukcese), (§107a OSŘ).

A) Záměna účastníků

O záměně účastníků je rozhodnuto na základě návrhu. Jestliže chybí věcná legitimace, ať na straně žalobce, tak na straně žalovaného, přičemž tato skutečnost nastala již na počátku řízení. Pokud se tato skutečnost projeví v průběhu řízení a není zde možnost napravit tuto událost ani ve spojení s jiným účastníkem řízení, poté dochází k nahrazení původního účastníka účastníkem novým. Při vstupu nového žalobce či žalovaného na něj nepřechází procesní úkony nelegitimovaného předchůdce, nýbrž celé řízení probíhá nanovo. Tento institut je možné použít pouze v prvostupňovém řízení. Aby mohlo k této záměně dojít, musí být splněny tři podmínky. K záměně účastníků dochází na návrh žalobce, přivolení soudu a souhlasů účastníků řízení a souhlasu třetí osoby. Při nesplnění podmínek není možné záměnu účastníků uskutečnit. Soud tedy vede řízení s původními účastníky řízení, tedy i nelegitimovaným účastníkem. Tato skutečnost bude mít za následek zamítnutí žaloby.²⁰

B) Procesní nástupnictví (univerzální sukcese)

Univerzální sukcese vyjadřuje skutečnost, při které účastník řízení ztratí způsobilost být stranou sporu, ať již žalobcem či žalovaným. Soud na základě této události, která nastala v průběhu řízení, rozhodne, zda bude možné v řízení pokračovat při ustanovení právního nástupce jedné ze stran sporu. Způsobilost je možné ztratit různými způsoby – smrtí (prohlášením za mrtvého), jedná-li se o fyzickou osobu. V případě řízení, jež se koná proti právnické osobě, dnem jejího zániku (výmazu z OR²¹ a její likvidací). Soud může v případě univerzální sukcese rozhodnout dvěma způsoby. Buď může řízení zastavit, přičemž tato situace nastává, pokud soud dojde k názoru, že není možné v řízení pokračovat s právním

²⁰ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 345-346. ISBN 978-80-7502-076-5.

²¹ OR – obchodní rejstřík

nástupcem. Nebo procesní nástupnictví povolí. V takovémto případě vstupuje nástupce do práv původního v okamžiku, kdy soud univerzální sukcesi povolil.²²

C) Procesní nástupnictví (singulární sukcese) §107a OSŘ

Singulární sukcese je skutečnost, která nastává v průběhu řízení. Na rozdíl od univerzální sukcese, zde původní účastník neztrácí svou způsobilost, ale dochází jen k záměně. „Podle §107a OSŘ postupuje soud tehdy, jestliže během řízení došlo k převodu nebo přechodu práva nebo povinnosti, o něž řízení jde, a v důsledku toho k přechodu věcné legitimace.“²³ Nabyvatel práv ve chvíli převodu věci či práva vstupuje v řízení do práv původního účastníka řízení. Neděje se tak samovolně, nýbrž na návrh původního žalobce. Spolu s návrhem žalobce soudu předkládá i listiny prokazující skutečnost převodu/přechodu práva. Pouhé tvrzení by u soudu neobstálo. Po předložení všech podstatných skutečností se k návrhu připojuje nový žalobce. Jeho souhlas k návrhu je také nedílnou součástí, bez které nemůže být tento návrh pro soud relevantní. Pokud návrh splňuje obě podmínky (prokázání skutečnosti a připojení žalobce k návrhu), soud rozhoduje o singulární sukcesi.²⁴

2.2.2. Předmět žaloby

Dalším prvkem žaloby je předmět žaloby. Tento prvek může být nazýván také žalobní nárok neboli předmět, kterého se žalobce domáhá. Podstatné je jeho přesné určení, jež je označováno žalobním petitem. V žalobním petitu se nachází nejen předmět žaloby, to, čeho se žalobce domáhá, to znamená návrh soudu, jak má soudce rozhodnout v projednávané věci, ale také podstatné skutečnosti, jež petit konkretizují. „Nejčastějším žalobním nárokem je nárok, aby bylo poskytnuto plnění, které může spočívat v dání, konání, zdržení se něčeho či strpění něčeho.“²⁵

²² Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 140-142. ISBN 978-80-7380-714-6.

²³ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 345. ISBN 978-80-7502-076-5.

²⁴ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 140-142. ISBN 978-80-7380-714-6.

²⁵ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 194. ISBN 978-80-7502-076-5.

Úplná konkretizace skutečností obsažená v předmětu řízení napomáhá soudu v právní kvalifikaci skutkového děje a také při následném rozhodování o žalobě jako takové. Nelze tuto povinnost individualizace ponechat na soudu, a to z důvodu, že se jedná o právo žalobce. Tato povinnost vyplývá ze zásady dispoziční, tzv. práva žalobce disponovat s žalobou. Jen na jeho rozhodnutí je žaloba podána a záleží také jen na něm, v jaké míře své právo uplatní. Nastávají také situace, kdy se žalobce za pomoci žaloby domáhá více právních nároků vůči soudu.²⁶

2.2.3. Žalobní důvod

Třetí a tudíž poslední prvek žaloby se nazývá žalobní důvod nebo také právní důvod žaloby. Tento prvek se opírá o popis tvrzeného děje. Jedná se o hmotněprávní poměr, v němž jsou vylíčené rozhodné skutečnosti. Žalobce nemusí v žalobním důvodu obsáhnout celý právní poměr. Záleží pouze na něm, který důvod použije. Právní poměr jinak nazýváme právní základ žaloby. Toto rozlišení lze spatřit na příkladu: „*Společné odpovědnosti více osob odpovědných za škodu, kdy žalobním důvodem je odpovědnost za škodu a právním základem žaloby je konkrétní škoda, která žalobci nastala*“.²⁷ V právním důvodu nemá žalobce povinnost své tvrzení podložit ustanovením zákona. Tato povinnost je daná soudu. Z tohoto důvodu jsou pro soud velice důležité vylíčení skutečností, které provádí žalobce. Skutečnosti není potřeba uvádět do nejmenších detailů, měly by být vylíčeny tak, aby z těchto okolností soud mohl spolehlivě konkretizovat.²⁸

²⁶ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 194-195. SBN 978-80-7502-076-5.

²⁷ Rozsudek NS sp. zn. 25 Cdo 5272/2008 ze dne 31. 3. 2011

²⁸ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 140-142. ISBN 978-80-7380-714-6.

3. Náležitosti žaloby

Pokud je podávána žaloba k soudu, pak musí splňovat určité obsahové náležitosti. Tyto náležitosti nalezneme v § 42 odst. 4²⁹ OSŘ a také v § 79 odst. 1³⁰ OSŘ (obligatorní náležitosti). V obou zmíněných paragrafech jsou vyjmenovány obecné náležitosti, jež musí být obsaženy v každé žalobě. Náležitosti jsou podkladem pro soud při zkoumání, zda bude řízení o žalobě zahájeno, či nikoliv. Může se stát, že o té samé žalobě (žaloba se stejnými náležitostmi) je již vedeno řízení u jiného soudu, nebo o takové žalobě již bylo rozhodnuto.³¹

3.1. Obligatorní náležitosti

Jak již bylo výše zmíněno, jedná se o náležitosti, které musí být v žalobě obsaženy. Mezi tyto náležitosti řadíme:

- a) označení soudu, kterému je určena,
- b) označení účastníků řízení, případně též jejich zástupců,
- c) označení věci, které se týká,
- d) vylíčení rozhodujících skutečností,
- e) označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává,
- f) čeho se navrhovatel dovolává, tzv. žalobní petit,
- g) datum sepsání,
- h) podpis navrhovatele,
- i) ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenecký správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřeneckého správce, a označení svěřeneckého fondu.³²

²⁹ § 42 odst. 4 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

³⁰ § 79 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

³¹ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 196-199. ISBN 978-80-7502-076-5.

³² Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 142-143 ISBN 978-80-7380-714-6.

Nyní více k jednotlivým náležitostem.

a) Označení soudu, kterému je určena

První náležitostí je označení soudu, kterému je určena. Žalobce při podávání žaloby určuje věcně a místně příslušný soud, kterému následně žalobu odešle. Zpravidla v prvním stupni bývá věcně příslušný soud okresní, výjimky jsou uvedeny v § 9 odst. 2 OSŘ a 3 OSŘ³³, kdy je prvostupňově příslušný krajský soud. Co se týče místní příslušnosti, je žaloba podávána podle bydliště žalovaného, nebo místa, kde se žalovaný nachází. V § 87³⁴ je uveden taxativní výčet případů, kdy má žalobce možnost si zvolit místně příslušný soud. Pokud žalobce podá žalobu nepřislušnému soudu, ať již věcně či místně, nejedná se o překážku řízení a i v takovémto případě bude řízení zahájeno. Nastávají také situace, kdy žalobce vůbec neoznačí soud, jemuž je předmětná žaloba určena. Poté řízení vede ten soud, u něhož byla podána.³⁵

b) Označení účastníků řízení, případně též jejich zástupců

Další náležitostí žaloby je označení účastníků řízením, případně jejich zástupců. Jedná se o přesnou identifikaci žalobce, tudíž osoby, jež žalobu podává, a žalovaného, tedy osoby, proti níž se řízení vede. Osobně bych řekla, že se jedná o nejdůležitější část, protože přesná identifikace předchází záměně účastníků a zkoumá se jejím prostřednictvím i věcná legitimace. Přesné označení účastníků od sebe odlišuje v případě žalobce/žalovaného jako fyzické osoby od žalobce/žalovaného jako právnické osoby.³⁶

³³ OSŘ – Občanský soudní řád

³⁴ §87 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

a) má žalovaný své stálé pracoviště;

b) došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy;

c) je umístěna organizační složka závodu fyzické nebo právnické osoby, která je žalovanou, týká-li se spor této složky;

d) je sídlo osoby, která organizuje regulovaný trh nebo provozuje mnohostranný obchodní systém, jde-li o spor z obchodu

1. na jí organizovaném regulovaném trhu, nebo z vypořádání tohoto obchodu, nebo

2. v jí provozovaném mnohostranném obchodním systému, nebo z vypořádání tohoto obchodu,

e) je platební místo, uplatňuje-li se právo ze směnky, šeku nebo jiného cenného papíru,

f) je sídlo komoditní burzy, jde-li o spor z obchodu na komoditní burze.

³⁵ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str 197-198. ISBN 978-80-7502-076-5.

³⁶ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň:

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnické učebnice.str. 143-144 ISBN 978-80-7380-714-6.

Pokud bude účastníkem řízení fyzická osoba, musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm. Jedná-li se o fyzickou podnikající osobu, pak musí navíc obsahovat její označení identifikační číslo. V zákoně nenalezneme jiná označení, která musí být uvedena. V praxi se ovšem pro upřesnění, nebo aby nedošlo k omylu, označují účastníci řízení například rodným číslem. Stává se, že na stejné adrese bydlí otec se synem se shodným jménem, příjmením i bydlištěm. Poté je vhodné uvést do žaloby například zkratku junior, popřípadě, pokud je jeden z nich nositelem akademického titulu, uvádí se do žaloby tento titul. Čím lépe bude žalovaný identifikovaný, tím více předchází žalobce tomu, že dojde k omylu při jeho označení.³⁷

Jestliže má být účastníkem řízení právnická osoba, je nutné při jejím označení uvést název obchodní firmy spolu s označením její právní formy a také její sídlo. Stejně jako u podnikající fyzické osoby je i zde nutné uvést identifikační číslo, pokud se jedná o spor vyplývající z obchodního rejstříku. V případech, kdy je účastníkem řízení stát, označuje se pomocí svého názvu a identifikací organizační složky, jež je oprávněná za stát před soudem vystupovat. Organizační složka bude označena za pomoci adresy sídla složky (příklad: *„proti žalované České republice – Finančnímu úřadu v Českých Budějovicích, se sídlem České Budějovice, F. A. Gerstnera 15“*³⁸). Jakmile je jednou ze stran obec/kraj, označuje se jejím názvem a adresou (Příklad: *„obec Buchlovice, se sídlem nám. Svobody 800, Buchlovice, o návrhu na zrušení části opatření obecné povahy“*).³⁹ Pokud by došlo k nesprávnému označení, má tato skutečnost za následek zastavení řízení, stejně jako se tomu stalo v případě, o němž rozhodoval Nejvyšší soud: *„Sama organizační složka státu nemá způsobilost být účastníkem řízení; je-li nepochybné, že žalobce označil v žalobě za účastníka řízení jen organizační složku státu, jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení a soud řízení podle ustanovení § 104 odst.1 OSŘ zastaví.“*⁴⁰

³⁷ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 197-198. ISBN 978-80-7502-076-5.

³⁸ Usnesení NS ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 22 Odo 67/2004

³⁹ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 67 A 1/2017-47

⁴⁰ Usnesení NS ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 21 Cdo 961/2002

Je-li účastník řízení zastoupen, musí být tato skutečnost uvedena v žalobě. Uvádí se, kdo žalobce zastupuje (notář, advokát, patentový zástupce) a jeho adresa pro doručování písemností.⁴¹

c) Označení věci, které se týká

Tento základní institut musí obsahovat stručné vyličení nároku, kterého se předmětná žaloba týká. Soud posuzuje nárok podle jeho obsahu. Nárok se liší podle druhu žaloby, tudíž pokud se jedná o žalobu na plnění, je nutné uvést hodnotu onoho plnění.⁴²

d) Vyličení rozhodujících skutečností

Čtvrtou náležitostí je vyličení rozhodujících skutečností. Pojí se s povinností tvrzení. Žalobce popisuje skutkový děj tak, jak jej sám vnímal. Neočekává se od něj právní kvalifikace skutečností (tu provádí soud). Rozhodující skutečnosti jsou takové skutečnosti, které jsou jasné, srozumitelné, podložené a popisují předmět žaloby. Skutečnosti mohou být soudem posouzeny jako neúplné. V takovém případě je žalobce vyzván k doplnění. Žalobce může doplňovat svá tvrzení, a to až do doby, dokud soud nerozhodne rozsudkem, pouze pokud soud neposkytl řádné poučení. Jinak je v řízení použita zákonná koncentrace, tudíž musí být rozhodné skutečnosti vyličený nejpozději do skončení prvního jednání. (více o koncentraci v podkapitole 4.2.3. a). Pokud budou uváděny skutečnosti, které nebudou pro rozhodnutí soudu potřebné, soud se jimi nebude zabývat. „*Skutková tvrzení musí být uváděna natolik úplně, aby již podle znění skutkových tvrzení v žalobě bylo možné rozpoznat, o jaký právní vztah se jedná, a určit, co je právním důvodem žalobního nároku*“⁴³. Jinak by mohlo dojít k záměně a soud by rozhodoval úplně o něčem jiném, než žalobce původně zamýšlel. Jedná-li se o spory uvedené v § 118b OSŘ je možné doplňovat rozhodné skutečnosti v některých případech do přípravného řízení nebo, do skončení prvního jednání.⁴⁴

⁴¹ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 168-170. ISBN 978-80-7400-279-3.

⁴² Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 144 ISBN 978-80-7380-714-6.

⁴³ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 144 ISBN 978-80-7380-714-6.

⁴⁴ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 198. ISBN 978-80-7502-076-5.

e) Označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává

Označení důkazů můžeme také nazývat jako důkazní povinnost. Důkazní povinnost je obsažena v občanském soudním řádu⁴⁵ a napomáhá v hospodárnosti a rychlosti řízení. Tyto navržené skutečnosti napomáhají při objasňování rozhodných skutečností. Žalobce je povinen předložit všechny důkazy na podporu svého tvrzení, výjimku představuje § 121 OSŘ (notorie⁴⁶ nebo platné předpisy) a § 133⁴⁷ OSŘ, v těchto paragrafech jsou stanoveny skutečnosti, které není potřeba dokazovat. Ovšem jinak není předložení důkazů zákonem limitováno, tudíž mohou být předloženy různé listiny, osoby (výslech svědka, účastníka řízení), ohledání, znalecký posudek aj. Jedná-li se o listinné důkazy, musí být předloženy spolu s žalobou. Je-li navrhován výslech osoby, je žalobce povinen tuto osobu/y v žalobě identifikovat stejně jako při identifikaci žalovaného, aby tato osoba mohla být k výslechu soudem předvolána. Zájem na správné identifikaci nese především žalobce. Dojde-li k nepřesnému určení osoby a má-li tato skutečnost za následek nemožnost předvolání, soud není povinen tuto osobu vyhledat. O předložení důkazů platí totéž jako o rozhodných skutečnostech, co se týče včasnosti jejich uplatnění, tudíž musí být předloženy v žalobě, nejpozději však do skončení prvního jednání, poté nastává tzv. koncentrace řízení.⁴⁸⁴⁹

f) Čeho se navrhovatel dovolává, tzv. žalobní petit

Další náležitostí žaloby je, čeho se navrhovatel dovolává neboli žalobní návrh nazývaný také žalobní petit. V žalobním návrhu žalobce navrhuje, jak má soud v projednávané věci rozhodnout. Jedná se o vytyčení základní problematiky, o které má soud rozhodnout, žalobcem. Soud tedy nerozhoduje o ničem navíc ani nepřizná práva a povinnosti, jež žalobce nenavrhl v žalobním petitu. Tento institutu je nazýván vázanost soudu žalobním návrhem. Existují z něj ovšem i výjimky. To znamená, že soud může v těchto případech přisoudit něco jiného nebo více, než je žalobcem navrhováno v žalobním petitu. První výjimka se týká situace, kdy lze řízení zahájit i bez návrhu, není však uplatnitelná ve sporném

⁴⁵ § 101 odst. 1 písm. b a § 120 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁴⁶ Notorie – skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti

⁴⁷ Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád § 133 Skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázáno, pokud v řízení nevyšel najevo opak.

⁴⁸ Koncentrace řízení je stav, do kterého mohou účastníci řízení uvádět rozhodné skutečnosti nebo důkazy.

⁴⁹ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 145 ISBN 978-80-7380-714-6.

řízení. Druhá výjimka se týká způsobu vypořádání mezi účastníky sporu, jenž vyplývá z právního předpisu (např. „*přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů*“).⁵⁰ Příkladem může být uzavření smlouvy o prodeji podniku nebo smlouvy o prodeji části podniku, tak jak tomu bylo v případě „*rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2220/2007, ze dne 9. 7. 2008*“.⁵¹ Ke zmíněnému přechodu práv a povinností dochází ten den, kdy se stala smlouva účinnou.⁵²

Žalobní petit musí být určitý a označovat všechny účastníky řízení, kterých se týká, avšak nemusí být určeni stejně, jako jsou označeni účastníci řízení (jméno, příjmení bydliště, u právnické osoby a fyzické podnikající osoby také jejich identifikačním číslem). Postačí jejich určení za pomoci jejich procesního postavení (žalobce a žalovaný), ale to jen v případě, že jsou tyto osoby takto určeny v jiné části žaloby. Pokud takto určeny v jiné části nebudou, je nezbytné je identifikovat stejně jako účastníky řízení. Stejně jako se liší druhy žalob, liší se i druhy petitů.⁵³

Žalobní petit je nutné rozlišovat u jednotlivých druhů žalob (žaloby osobní (statusové), žaloby na plnění a žaloby určovací). U všech tří druhů žalob se účastník řízení dovolává něčeho jiného. V případě žaloby osobní, se účastník řízení dovolává určení nějakého statusu, který se na základě podané žaloby zakládá, mění, nebo ruší. Jedná-li se o žalobu na plnění, obsahuje žalobní návrh vymezení, o jaké plnění se jedná (například věcné nebo peněžité) a co má být plněno. Peněžité plnění obsahuje návrh přesné částky, v níž jsou obsažené náklady řízení, úroky nebo jiné příslušenství s částkou související, a také měnu, ve které má být žalobcem navrhovaná částka splacena. Nelze-li částku přesně

⁵⁰ Rozsudek NS sp. zn. 21 Cdo 3119/2008, ze dne 19. 2. 2009

⁵¹ Jedním z případů, v nichž dochází k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, je uzavření smlouvy o prodeji podniku nebo smlouvy o prodeji části podniku (§ 476 a násl. obchodního zákoníku). K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů dochází dnem, v němž se smlouva o prodeji podniku (části podniku) stala účinnou.

Při prodeji podniku (části podniku) nepřechází na kupujícího práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů těch zaměstnanců, jejichž pracovněprávní vztah do účinnosti smlouvy již skončil. Na tomto závěru nic nemění ani to, že zaměstnanec je vypočten mezi (bývalými) zaměstnanci, vůči nimž převzal podle smlouvy o prodeji (části) podniku kupující "závazky z odpovědnosti za škodu na zdraví zaměstnanců odštěpného závodu", neboť přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů jen na základě smluvního ujednání zaměstnavatelských subjektů je vyloučen.

⁵² Svoboda, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 171-172. ISBN 978-80-7400-279-3.

⁵³ Zahradníková, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 145-147 ISBN 978-80-7380-714-6.

vyčíslit, je nutné uvést alespoň přibližnou hodnotu. Věcné plnění žaloby musí být dostatečně specifikované, co se týče znaků. Domáhá-li se žalobce po žalovaném konání, nekonání, nebo aby se něčeho zdržel popřípadě něco strpěl, je potřeba tuto konkrétní činnost/situaci specifikovat, a to z hlediska místa, času a způsobu jednání. Posledním druhem žaloby je žaloba určovací, ve které je určováno právo. Jedná se o právo, jež má být vymezeno, že tu takové právo existuje, popřípadě se určí. Více o jednotlivých žalobních petitech je uvedeno v podkapitole 3.1.1.⁵⁴

g) Datum sepsání

Podle mého názoru se jedná o nejméně důležitou náležitost, a to z prostého důvodu. Pokud žalobcem podaná žaloba neobsahuje datum, nemá tato skutečnost za následek žádné právní důsledky. Důsledky nastávají v případě podané žaloby, která neobsahuje datum, až v okamžiku jejího podání soudu.

h) Podpis navrhovatele

Předposlední obligatorní náležitostí žaloby je podpis navrhovatele žaloby. Podaná žaloba musí být vlastnoručně podepsána před jejím podáním na soud. Vlastnoručním podpisem dává žalobce najevo svůj souhlas s obsahem uvedeným v žalobě. Pokud si žalobce ke svému zastoupení před soudem zvolí zástupce, a to bez ohledu na to, zda se jedná o advokáta, notáře nebo obecného zmocněnce, postačí, když bude zmíněná žaloba podepsána pouze jím. Zastoupení ovšem neznamená, že je žaloba podána jménem zástupce. Žaloba je podána pouze jeho prostřednictvím, ale stále jménem žalobce. Takto tomu je v případě fyzické osoby a v případě podnikající fyzické osoby. V případě podnikající osoby je ale žaloba podepsána osobou, jež je oprávněná za tuto právnickou osobu jednat jejím jménem a na její odpovědnost. Podpis v dnešní době nemusí být pouze písemný, ale je možné žalobu stvrdit i za pomoci elektronického podpisu. V případě odeslání žaloby prostřednictvím datové schránky, nemusí být žaloba podepsána vůbec a to díky dostatečné identifikaci, kterou právě systém datových schránek zabezpečuje.⁵⁵

⁵⁴ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnické učebnice. Str. 145-147 ISBN 978-80-7380-714-6.

⁵⁵ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 196-197. ISBN 978-80-7502-076-5.

- i) Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenecký správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřeneckého správce a označení svěřeneckého fondu

Mezi poslední uváděnou skutečnost patří označení svěřeneckého správce ve věcech, v nichž je právě on účastníkem řízení. V žalobě je uvedena identifikace jak osoby správce svěřeneckého fondu, tak svěřeneckého fondu, jehož je správcem. Případné chybné uvedení identifikace, nebo dokonce neuvedení údajů o svěřeneckém fondu nebo osoby správce má v případě podané žaloby za následek propadnutí majetku svěřeneckému fondu. Bude-li se jednat o závazky a opět nebude uvedena identifikace svěřeneckého správce jako žalobce, stanou se závazkem svěřeneckého správce. Úplné neuvedení svěřeneckého správce ovšem nemá za následek odmítnutí žaloby soudem. Žaloba proti svěřeneckému fondu by však směřovala, nikoliv proti osobě správce tohoto fondu. Jedná se o nedostatek legitimace na straně žalovaného a následkem bude zamítnutí žaloby soudem, k němuž je takto nesprávně označená žaloba podána.⁵⁶

3.1.1. Druhy žalobních petitů

K institutu žalobního petitu jako obligatorní záležitosti bylo více řečeno v předešlé podkapitole, kde je tato náležitost probírána více do detailu. V této části bude řečeno něco o druzích těchto petitů.

Při zjišťování, o jaký druh žalobního petitu se jedná, je zapotřebí zaměřit se na skutkový stav, a to za účelem zjištění, zda uplatňovaný žalobní nárok žalobce vyplývá z jednoho skutkového stavu nebo naopak z více skutkových stavů. Podle uplatňovaného skutkového stavu, můžeme tedy žalobní petit dělit na žalobní petit jednoduchý a žalobní petit složený.⁵⁷

- a) Žalobní petit jednoduchý

⁵⁶ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 147 ISBN 978-80-7380-714-6.

⁵⁷ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 200-201. ISBN 978-80-7502-076-5.

O jednoduchý žalobní petit se jedná, pokud žalobce v žalobním návrhu uplatňuje jen jeden nárok. Jednoduchý žalobní petit se jinak nazývá prostý petit. Příkladem prostého žalobního petitu může být: *Žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 30 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení.*⁵⁸

b) Žalobní petit složený

V žalobě může žalobce uplatňovat více žalobních nároků (dva a více). V tomto případě se tento druh žalobního petitu označuje jako složený žalobní petit. Jedná se o návrh směřující proti jednomu žalovanému, nebo, v případě více žalovaných osob, proti všem žalovaným osobám označeným v žalobě. Snahou takového petitu je, aby o všech navržených petitech bylo rozhodnuto jedním rozsudkem. Smyslem uplatnění tohoto institutu je docílit hospodárnosti řízení a o nároku, jež směřuje proti účastníkům řízení uvedených v žaloby, by mělo být rozhodnuto najednou. Rozhoduje jeden věcně i místně pravomocný soud. Není možný žalobní petit, jehož jednotlivé nároky spolu nesouvisí (jeden žalobní nárok se týká sporného řízení a druhý se týká nesporného řízení). Složený petit se dále dělí na petit eventuální, petit alternativní a alternativní zmocnění.⁵⁹

1. Eventuální petit

Eventuálním petitem si žalobce, dá se říci, „pojistí“ svůj nárok. Jedná se o situace, kdy je navržen jeden nárok, ale pro případ, že by tomuto navrženému nároku nebylo vyhověno (byl by soudem zamítnut), je uplatněn nárok náhradní. Eventuálním petitem se soud zabývá v případě, že je dána nemožnost splnění primárního nároku žalobcem. Nastane-li situace, že soud přizná první navržený nárok, poté se druhým návrhem nezabývá. Není zde možnost výběru, které plnění bude uplatněno přednostně. Soudem je pouze uznáno plnění, které je fakticky možné. Nejčastěji se eventuální petit objevuje v situaci vydání věci. Jako příklad eventuálního petitu je možné uvést například: *Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil značky Honda Civic, rok výroby 1995, SPZ: 6ABC 7691, výrobní číslo 123456789, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Pro případ, že žalovaný uvedený automobil již nemá, in eventum navrhuji, že je*

⁵⁸ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 172-175. ISBN 978-80-7400-279-3.

⁵⁹ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 149 ISBN 978-80-7380-714-6.

žalovaný povinen zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku 49 000 Kč.⁶⁰

2. Alternativní petit

Ve druhém případě se jedná o petit alternativní. Alternativní petit má svůj základ v hmotném právu, znamená to tedy, že možnost volby je účastníku řízení dána buď z právního předpisu, nebo smlouvy. Tento institut je charakteristický svou možností volby pro dlužníka (žalovaného). Dlužník má možnost zvolit si způsob dlužného plnění, a to již před začátkem soudního procesu, kdyby ovšem volba záležela na žalobci, určil by výběr již při podání svého návrhu. Jím zvolené plnění promítne v rozhodnutí soudu. Pokud si ovšem ani do konce soudního řízení nevybere, budou mu soudem určeny varianty plnění, ze které si jednu vybere a splní. Příkladem alternativního petitu může být: *Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil značky Honda Civic, rok výroby 1995, SPZ: 6ABC 7691, výrobní číslo 123456789, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, nebo svou povinnost splnit zaplacením částky 49 000 Kč, a to do tří dnů od právní moci rozsudku.⁶¹*

3. Alternativní zmocnění

Posledním petitem patřícím do kategorie složených petitů je petit nazývaný alternativní zmocnění, jinak nazývaný jako alternativa facultans. Tento petit umožňuje prohlášení udělené žalobcem o tom, že žalovanému umožní jiným způsobem splnit svou povinnost. Soud ve svém výroku obsáhne obě tyto varianty, tedy jak primární povinnost, tak případnou sekundární variantu danou žalobcem. Žalovanému je tedy umožněno v případě neschopnosti primárního plnění splnit svou povinnost sekundárním plněním. Varianta alternativního zmocnění může znít: *Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil značky Honda Civic, rok výroby 1995, SPZ: 6ABC 7691, výrobní číslo 123456789, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, povinnosti se může zprostit tím, že žalobci zaplatí částku 49 000 Kč, a to do tří dnů od právní moci rozsudku.⁶²*

⁶⁰ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 175-176. ISBN 978-80-7400-279-3.

⁶¹ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 176-177. ISBN 978-80-7400-279-3.

⁶² Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 177. ISBN 978-80-7400-279-3.

3.2. Vady žaloby

Správně sepsaná žaloba má vliv na celý průběh řízení. Čím lépe bude žaloba koncipována, mám tím na mysli bez vad, tím bude řízení rychlejší a o projednávané věci bude rozhodnuto dříve. Pokud se žalobci povede sepsat žalobu správně, bude soud ušetřen případné výzvy k jejich odstranění. Jinak řečeno, ulehčí se mu tím v jeho práci. Může nastat situace, kdy vady obsažené v žalobě, které ani při případné výzvě k jejich odstranění nebo doplnění žaloby nebude možné odstranit. Nastane-li situace, kdy se vada opravdu vyskytne, soud vyzve podatele žaloby k jejímu odstranění. V této výzvě zdůrazní, o kterou vadu se jedná, poskytne žalobci dostatečnou dobu k jejímu odstranění a také ho poučí o dalším postupu v případě neodstranění vad. Mezi nejčastější vady patří nejasnost v rozhodných skutečnostech, nepřesné účastníků řízení a o čem má soud rozhodnout (tedy žalobní návrh, který je například neurčitý nebo nesrozumitelný).

63

O vady žaloby zmíněné výše se jedná při podání žaloby, tudíž se váží k samotnému začátku řízení. Ovšem je potřeba zmínit i vady žaloby, jež se mohou objevit v průběhu řízení, kdy se soud žalobou jako takovou zabývá do detailů. V takovém případě se může jednat například o vady týkající se předložených důkazů. Pokud soudu ani z důkazů, předložených žalobcem, není dostatečně doložena skutková podstata, je žalobce vyzván k doplnění povinnosti důkazní, a to již v probíhajícím řízení. Jestliže žalobce ani přes tuto výzvu nedoplní důkazy, nebo budou soudem uznány za nedostatečné, bude žaloba soudem zamítnuta. Tato skutečnost může být nazývána také jako neunesení důkazního břemene ze strany žalobce.⁶⁴

Dalšími vadami, které brání v pokračování řízení, jsou například neurčité označení účastníků řízení nebo nesprávně či vágně formulovaný žalobní petit, tudíž soud z podané žaloby nemůže určit, čeho se žalobce vůbec domáhá. Jedná-li se o poučení soudu z těchto důvodů, je účastník řízení poučován na základě § 43 občanského soudního řádu. Teprve po této výzvě k odstranění může následovat samotné projednání žaloby. Objeví-li se v žalobě vady, které nebrání pokračování

⁶³ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student ISBN 978-80-7502-076-5.

⁶⁴ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student ISBN 978-80-7502-076-5.

v řízení a mohou být odstraněny v průběhu přípravného řízení, nejedná se o důvod zamítnutí žaloby soudem. Tyto vady lze odstranit až do okamžiku nazývaného jako koncentrace řízení, s čímž se pojí kapitola s názvem Poučovací povinnost soudu a konkrétně podkapitola 4.2.3.⁶⁵

Příkladem poučení podle § 43 OSŘ je usnesení Nejvyššího soudu, který judikoval že „*Nedostatek potřebných tvrzení představuje vadu žaloby ve smyslu ustanovení § 43 odst. 2 OSŘ jen za situace, že brání pokračování v řízení, tedy jen jestliže má za následek, že v žalobě není vymezen předmět řízení po skutkové stránce, a to v takovém rozsahu, který neumožňuje jeho jednoznačnou individualizaci (nemožnost záměny s jiným skutkem). Není tedy správné spojovat následky podle ust. § 43 odst. 2 OSŘ, požadovaly-li soudy doplnění skutečností významných z hlediska hmotného práva, nikoli pro procesní stránku věci.*“⁶⁶ Dle mého názoru to tedy znamená, že pokud žaloba obsahuje všechny procesní náležitosti, které má žaloba obsahovat a je-li vymezen předmět řízení tak, že je možné v řízení i nadále pokračovat, nejedná se o důvod k odmítnutí žaloby, jak judikovat Nejvyšší soud. Více o vadách podání je obsaženo v podkapitole 4.2.2.⁶⁷

⁶⁵ Vada žaloby ve smyslu ustanovení § 43 odst. 2 o.s.ř. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=122&id_article=258235&csum=5b6469b7

⁶⁶ Usnesení NS ČR sp. zn. 30 Cdo 1542/2014, ze dne 4. 12. 2014

⁶⁷ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 148-149 ISBN 978-80-7380-714-6.

4. Poučovací povinnost

4.1. Pojem

Pojem poučovací povinnost je charakteristický pro soudní postup, při němž je rozhodováno o právech a povinnostech účastníků probíhajícího řízení. Tento pojem ovšem nemusí být aplikován pouze u soudu, ale u všech orgánů, kterými je zasahováno do práv a povinností osob. Jejich rozhodování musí být vždy v souladu s platným zákonem a uplatňuje se po celou dobu probíhajícího řízení, tedy až do pravomocného rozsudku nebo jiného rozhodnutí o skončení věci.

Při uplatnění poučovací povinnosti je zapotřebí brát ohled na účastníka řízení. Jinak řečeno, má být uplatněno v situaci, kdy je ze strany účastníka vnímáno jako potřebné. V takovém případě soud nebo orgán veřejné moci musí při uplatňování poučovací povinnosti brát zřetel na okolnosti případu a osobu účastníka. Tato individualizace ze strany soudu k účastníkovi řízení je daná i osobou účastníka jako takovou. Může se stát, že se k soudu dostane účastník, jenž nemá ani základní znalosti o průběhu a fungování soudního řízení celkově. Soudu je tento obraz neznalého účastníka promítnut v jeho podáních učiněných vůči soudu. Proto vzhledem k těmto skutečnostem přistupuje ke každému účastníkovi s potřebnou péčí.⁶⁸

Pojem poučovací povinnosti soudu lze dovozovat i z listiny základních práv a svobod. Povinnost plyne z účastníkovy práva na spravedlivou soudní ochranu. Jak judikoval ústavní soud ve svém nálezu „*cílem poučovací povinnosti ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod je poučení účastníka o tom, jaká má v procesu práva a povinnosti, aby jím provedené procesní úkony mohly vyvolat zamýšlené účinky a aby mohl splnit své procesní povinnosti, přičemž poučovací povinnost musí být poskytnuta včas, tj. v době, kdy je toho podle stavu řízení pro účastníka řízení zapotřebí. Civilní soud je tedy povinen účastníka řízení včas seznámit s právem nechat se zastoupit osobou znalou práva nebo požádat soud o to, aby mu byl zástupce za naplnění zákonných podmínek soudem ustanoven. Uvedené platí obzvláště za situace, kdy je již z podání účastníka řízení*

⁶⁸ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 18 ISBN 978-80-7400-463-6.

*zřejmé, že se v procesním právu zjevně neorientuje, že se nachází v tíživé osobní situaci nebo že vzhledem k projednávané věci a vzhledem k zastoupení protistrany může být v procesu značně znevýhodněn.*⁶⁹

4.1.1. Obsah poučovací povinnosti

Obsahem, tedy skutečností, jež má být v poučovací povinnosti obsažena, je informace poskytnutá účastníkům řízení, o tom, jaká práva a povinnosti jsou jim v řízení poskytována. Tato informace je velice důležitá z důvodu předvídatelnosti soudního jednání. Účastníci díky poučovací povinnosti mají možnost předvídat další kroky řízení a mohou činit potřebné procesní úkony. Poučovací povinnost soudu ovšem není pouze jednostranná, jak jsem již výše zmínila, je poskytnuta všem účastníkům řízení, tudíž soud při této povinnosti musí být nestranný. Účastníkům řízení je poskytnuta dále pomoc ze strany jimi zvolených advokátů. Zde se již jedná o pomoc jednostrannou nikoliv všeobecnou, jak je tomu právě v případě poučovací povinnosti.

*Má-li však soud poskytnout soudní ochranu, pak musí především oběma stranám zabezpečit spravedlivé soudní řízení. Spravedlivé je takové řízení, ve kterém platí pravidla stejně jako pro obě strany (pokud se samozřejmě nacházejí ve stejné procesní situaci) a strany tato pravidla znají a rozumí jim.*⁷⁰ Zmíněná pravidla napomáhají při zjišťování rozhodných skutečností a vedou k soudnímu rozhodnutí. Zjištěním nečinnosti nebo chybějící spolupráce ze strany účastníka řízení má význam především v řízení jako celku a vede to k negativnímu rozhodnutí soudu. Dle mého názoru nemůže být nečinnost vnímána jako křivda nebo lhostejnost ze strany soudu, je zde z důvodu hospodárnosti a rychlosti řízení. Není-li ze strany účastníka řízení soudu poskytnuta potřebná součinnost, nelze si tuto skutečnost vyložit podle mě jinak, než že účastník řízení ztratil zájem na výsledku řízení, tudíž není potřeba v dané věci dále pokračovat a soud se může věnovat jiným žalobám, ve kterých je očividná spolupráce účastníka řízení a zájem na projednání věci v co nejkratším možném čase. Nehledě na skutečnost,

⁶⁹ Nález ÚS ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. IV. ÚS 682/16

⁷⁰ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 19 ISBN 978-80-7400-463-6.

že případné prodlužování soudního řízení má vztah i k narůstajícím nákladům řízení.

Poučovací povinnost soudu slouží především všem účastníkům řízení, aby si byli vědomi svých práv a povinností v řízení, ale zároveň jsou poučeni o důsledcích s nimi spojenými. Nesplnění poučovací povinnosti soudu v sobě skrývá určitou problematiku, jež se pojí s plněním procesních povinností ze strany účastníků. Jinak řečeno, jestliže účastníkovi není známo, že má určitý úkon učinit, je více než jasné, že tento úkon neučiní. Soud tedy nemůže své rozhodnutí založit na nečinnosti účastníka, pokud ho v přiměřené době nepoučil o jeho procesních právech či povinnostech. Nelze tedy rozhodnout řízení, ve kterém byla dána poučovací povinnost soudu, což on sám nesplnil.

Dále by soud svojí povinnost měl splnit tak, aby jí daný účastník porozuměl, a tuto skutečnost si také ověřit. Každý účastník řízení nemá vysokoškolské právnické vzdělání, tudíž nemusí odborným názvům rozumět. Z tohoto důvodu by měl soud své stanovisko individualizovat ke konkrétnímu účastníku řízení tak, aby byla jim zamýšlená informace účastníkem správně pochopena. Například při používání odborných výrazů tento výraz jednoduše vysvětlit, nebo v případě právně známých a zažitých zkratk tyto zkratky buď nepoužívat, nebo je dostatečně vysvětlit tak, aby i laická veřejnost věděla, oč se jedná.⁷¹

4.1.2. Forma poučení

Správně určená forma je vzhledem k povaze probíhajícího soudního líčení velice důležitá. Formu poučení volí soud, a to vzhledem k procesu, který vede a řídí a také s přihlédnutím k zákonu. Nemůže zvolit takovou formu, již zákon neupravuje.

Poučovací povinnost soudu patří k základním povinnostem soudu. Podle mého názoru má být povinnost pro účastníka řízení brána jako jakési upozornění na jeho práva a povinnosti, jaké v řízení a je jen na něm, zda jich využije. Soud je jen na tato zákonem zakotvená práva upozorní a je jen na nich, jak se této povinnosti

⁷¹ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 18-21 ISBN 978-80-7400-463-6.

zhostí. Zákon také předepisuje formu, ve které má být poučení obsaženo, nejčastěji se tak děje formou usnesení.

V usnesení soud upozorní na vady procesního úkonu učiněného ze strany účastníka, navrhne způsob odstranění vady a také upozorní na případné následky onoho neodstranění. Jestliže účastník řízení neodstraní vady nebo nedostatečně prokáže svojí povinnost, soud žalobu zamítne s tím, že žalobce neunesl důkazní břemeno.

Forma poučení ovšem nemusí být pouze usnesení, jak jsem zmínila výše. Účastníka řízení lze poučit i ústní formou a to přímo v probíhajícím řízení. Ústní forma poučení se zaznamenává do protokolu. Ústní poučení bylo soudně judikováno rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 715/2002, ze dne 19.3.2003,⁷² ve kterém odmítl námitku žalovaného, že nebyl řádně poučen. Žalovaný poučen byl v průběhu řízení. Tato skutečnost byla zaznamenána do spisu.⁷³

4.2. Druhy poučovací povinnosti

Mezi druhy poučovací povinnosti patří obecná poučovací povinnost a zvláštní poučovací povinnost. Obě dvě poučovací povinnosti musí být v souladu. Zvláštní poučovací povinnost je odvozena z obecné poučovací povinnosti. Dalším dělením poučovací povinnosti je jejich použití v jednotlivých fázích soudního řízení. O jinou poučovací povinnost se bude jednat v případě přípravného řízení a o jinou

⁷² Námitku žalovaného, že mu při jednání před soudem prvního stupně dne 17. října 2001 nebylo umožněno označit důkazy k prokázání jeho tvrzení, odvolací soud považoval za účelovou. Z protokolu o jednání před soudem prvního stupně ze dne 17. října 2001 je totiž zřejmé, že žalovaný byl soudem řádně poučen ve smyslu ustanovení § 118a odst. 3 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), aby navrhl a předložil důkazy k prokázání skutečnosti, že dílo vykazovalo vady, které žalovaný řádně a včas u žalobkyně v souladu s uzavřenou smlouvou reklamoval. Toto poučení vzal žalovaný výslovně na vědomí s tím, že soud bude při rozhodování ve věci vycházet z důkazů, které má k dispozici. Poté, co se žalovanému dostalo shora uvedeného poučení, vznesl námitku, že dílo nebylo řádně předáno, neboť na protokolech o předání není podepsán ani on, ani žádný z jeho pověřených pracovníků. Po opětovném poučení ze strany soudu prvního stupně, aby žalovaný „toto své tvrzení“ prokázal a navrhl příslušné důkazy, žalovaný navrhl k důkazu svůj účastnický výslech a dále výslech svědků - všech svých zaměstnanců, kteří na předmětné čerpací stanici v dané době pracovali. Žalovaným navržené důkazy soud prvního stupně „zamítl“, přičemž po následném poučení ve smyslu ustanovení § 119a odst. 1 o. s. ř. žalovaný již další doplnění dokazování nenavrhoval.

⁷³ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 24 ISBN 978-80-7400-463-6.

v případě řízení před soudem. Nyní uvedu podrobnější informace k obecné a zvláštní poučovací povinnosti.

4.2.1. Obecná poučovací povinnost

Obecnou poučovací povinnost nalezneme v § 5 OSŘ. *Ustanovení §5 OSŘ, ačkoliv je formálně jednoduché, způsobuje v praxi mnohé potíže. Ty se týkají jednak jeho normativního charakteru, jednak vztahu k ostatním ustanovením upravujícím speciální poučovací povinnost a dále otázek přípustnosti poučování o právu hmotném.*⁷⁴ Vztah obecné poučovací povinnosti a zvláštní poučovací povinnosti je v jejich souladu, tudíž že poučovací povinnost zvláštní má být v souladu s obecnou. Dle mého názoru jednoduchost tohoto ustanovení lze spatřovat v tom, že pokud účastník v tomto řízení nebyl o svých procesních právech a povinnostech nikterak poučen, odrazí se tato skutečnost v řízení, případně dále u odvolacího soudu. O každém právu či povinnosti, která se v konkrétní situaci objeví, je soud povinen účastníka informovat. Jinak lze tuto skutečnost vyhodnotit jako vadu řízení. Toto pravidlo ovšem neplatí v situaci, kdy je účastník řízení zastoupen advokátem nebo notářem.⁷⁵

§ 5 OSŘ je potřeba chápat jako zásadu, ovšem z této zásady nelze vyvozovat přímou aplikovatelnost tohoto ustanovení. V jednotlivých zákonech, kde je poučovací povinnost upravena odlišně, proto není možné ani přes celkovou obecnost tohoto ustanovení obsáhnout veškerou problematiku poučovací povinnosti ve všech speciálních zákonech. Některé zákony umožňují aplikaci tohoto paragrafu skrze analogii zákona, ale děje se to spíše výjimečně.⁷⁶

Výkon soudní činnosti postupem času dovedl okruh působnosti obecné poučovací povinnosti a vymezil případy, ve kterých se obecné pravidlo nepoužije. *Např. u změny návrhu podle § 95 odst. 1 OSŘ nelze uvažovat o poučovací povinnosti soudu, neboť ta by se musela týkat konkrétního znění návrhu, tedy poučení o hmotném právu. Stejně tak není možné poučit žalobce o tom, že by měl*

⁷⁴ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 39. ISBN 978-80-7400-463-6.

⁷⁵ § 118 a odst. 4 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁷⁶ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 39-41 ISBN 978-80-7400-463-6.

*být žalován další žalovaný, nebo jak žalovat, aby byl při určovací žalobě dán naléhavý právní zájem. Rovněž nelze poučovat žalobce o tom, že by mohl podat návrh na přistoupení dalšího účastníka, nebo návrh na jeho záměnu.*⁷⁷ Výše zmíněné příklady mají jedno společné, a to změnu legitimace (aktivní nebo pasivní). Jedná se o situace, kdy účastník řízení zjistí, že vlastně není nebo nemá být účastníkem řízení. Vzniklou situaci řeší sám účastník bez poučovací povinnosti soudu. Ovšem jedná-li se o situaci singulární sukcese, která je více rozebrána v odstavci 2.1.1., je soud povinen o této skutečnosti účastníka řízení poučit.⁷⁸

4.2.2. Zvláštní poučovací povinnost

Zvláštní poučovací povinnost doplňuje obecnou poučovací povinnost. Dala by se zde použít zásada *lex specialit derogat generalit* (zvláštní úprava má přednost před úpravou obecnou, tudíž i zvláštní poučovací povinnost má přednost před obecnou). Mezi zvláštní poučovací povinnosti řadíme:

- poučení o námitce podjatosti,
- poučení o možnosti žádat o ustanovení zástupce,
- poučení poskytnuté prostřednictvím zástupce,
- poučení o utajovaných informacích,
- poučení o vadách podání,
- poučení o možnosti rozhodnout bez jednání,
- výzva k vyjádření se podle § 114b OSŘ,
- poučení svědka,
- poučení o opravném prostředku
- a některé další případy zvláštní poučovací povinnosti.⁷⁹

⁷⁷ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 40 ISBN 978-80-7400-463-6.

⁷⁸ SVOBODA Karel. Dokazování. 1. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 294. ISBN: 978-80-7357-414-7.

⁷⁹ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-463-6.

a) Poučení o námitce podjatosti (§ 15a OSŘ)

Jako první poučení uvedu poučení o námitce podjatosti, které je obsaženo v § 15a OSŘ. Námitka podjatosti dává účastníkovi řízení možnost napadnout osobu soudce, přísedícího nebo znalce, kteří v dané věci rozhodují. „*Námitku podjatosti lze uplatnit jen ve vztahu k těm soudcům, kteří jsou povoláni ve věci rozhodovat; k námitce směřující proti dalším soudcům soud rozhodující o námitce podjatosti nepřihlíží.*“⁸⁰ Námitka může být vznesena buď v přípravném řízení, nebo při prvním jednání před soudem. Možnost použití námitky v přípravném řízení je účastníkům řízení sdělována prostřednictvím předvolání, které je všem účastníkům soudem doručováno. Účastníkovi nemusí při doručení předvolání k soudu dojít známost jména či příjmení, ale při osobním setkání si teprve spojí dotyčnou osobu s jejím jménem. Domnívám se, že právě z tohoto důvodu lze námitku podjatosti soudce vznést i v přípravném jednání.

Myslím si, že námitku podjatosti by bylo možné vznést i v případě, že by senát, který soudí danou věc, byl složen z osob, kteří k sobě mají více než přátelský vztah. Mám tím na mysli vztah, který překračuje kolegiální vztah mezi těmito osobami. Nebo vztah mezi soudcem a jinou osobou pracující v právní praxi (advokát, státní zástupce, znalec). Jestliže je patrné, že tyto osoby mezi sebou mají jiný než profesionální vztah (jsou buď přátelé nebo naopak nepřátelé), pak by bylo možné podle mého názoru podat námitku podjatosti.

Nepodá-li účastník námitku podjatosti z důvodu vlastního zanedbání, bude mu umožněno její podání později než v přípravném či při prvním jednání, pokud se stejného jednání účastní stejná sestava soudu (soudce a přísedící) jako při prvním jednání.

Odlišná situace je při podání námitky podjatosti učiněná vůči znalci. Co se týče průběhu řízení a jejího uplatnění, použijí se stejná pravidla jako pro vyloučení soudce nebo přísedícího. Odlišnost nastává při dodatečném podání této námitky. Jedná se o situaci, kdy účastník řízení zjistí, že osobu znalce zná, ale námitku podjatosti přesto nepodá, i když by měl. Podání námitky nastane až v případě, kdy znalec svůj nálezný závěr směřuje proti účastníkovi, tedy v jeho

⁸⁰ Usnesení NS ze dne 13. 6. 2016, sp. zn. 32 Nd 217/2016; 32 Nd 218/2016

neúspěch. Takto podaná námitka podjatosti nemá šanci u soudu uspět. Soudem bývá označovaná jako opožděná námitka podjatosti a je tedy odmítnuta.⁸¹

b) Poučení o možnosti žádat o ustanovení zástupce (§ 30 OSŘ)

Druhou poučovací povinností je poučení o možnosti žádat ustanovení zástupce. Tuto poučovací povinnost nalezneme v § 30 OSŘ. Podle tohoto paragrafu má možnost žádat ustanovení zástupce ten, koho je možné osvobodit od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků zkoumá soud, a to podle osobních poměrů účastníka (jeho majetkový stav, zdravotní a další kritéria daná soudem). Další možností, kdy soud takovéto poučení účastníkovi umožňuje, je v případě nadměrné složitosti věci.

Jak je výše zmíněno, soud poučuje účastníka o možnosti žádat ustanovení zástupce, ale také o této žádosti rozhoduje. Při svém rozhodování posoudí naplnění předpokladů a správnost podání, naplnění předpokladů judikoval i Nejvyšší soud ve svém nálezu, když řekl: *“ Soud je povinen při posuzování naplnění podmínky nezbytnosti zastoupení účastníka zkoumat povahu řízení a následně zjišťovat osobní předpoklady žadatele (zdali je schopen se sám efektivně bránit), přičemž povahu řízení není možné přeceňovat a je třeba klást důraz spíše na osobní předpoklady žadatele. Je třeba posoudit komplexně všechny konkrétní okolnosti případu a rozhodnout, zdali je v té které věci zastoupení účastníka nezbytné k ochraně jeho práv a oprávněných zájmů. “*⁸² Není výjimkou, že podání obsahuje vady, pro něž nelze ve věci rozhodnout. I přes splnění podmínek může soud žádost odmítnout, pokud má za to, že se účastník řízení ve věci dokáže bránit sám. Z dosavadních podání nelze usuzovat nepochopení věci, ani přes jeho nižší vzdělání. Učiněné vadné podání nebo neshledá-li soud potřebu zastoupení, je tato žádost odmítnuta. Odmítnutí musí být soudem náležitě odůvodněno, z jakých důvodů nebyla žádost shledána opodstatněnou *a proč účastníka o jeho právu nepoučoval. Poučení je kromě případů vyplývajících z konkrétní situace, obsaženo i ve vzorech doporučených Ministerstvem spravedlnosti.*⁸³

⁸¹ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 41-42 ISBN 978-80-7400-463-6.

⁸² Usnesení NS ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 709/2017

⁸³ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 43. ISBN 978-80-7400-463-6.

c) Poučení poskytnuté prostřednictvím zástupce (§ 32 odst. 3 OSŘ)

Mezi další poučovací povinnost řadíme poučení poskytnuté prostřednictvím zástupce. Charakteristickým znakem tohoto poučení je, že směřuje vůči účastníkovi řízení, ale jsou doručované prostřednictvím, jím zvoleného právního zástupce. Vystává zde poté otázka, zda je nutné tedy poučovat i účastníka řízení, nebo jen jeho právního zástupce, prostřednictvím něhož bude informován i sám účastník. Soudní praxí je dovozována přímá informovanost účastníka nikoliv pouze prostřednictvím zástupce, ale nejedná se o pravidlo. Jestliže je poučován prostřednictvím zástupce, jemuž je udělena procesní plná moc, lze poučovací povinnost účastníka řízení splnit i přes jím zvoleného zástupce. Případné nesplnění poučovací povinnosti má negativní důsledky. Negativními důsledky může být odmítnutí podání nebo soudem uznané fikce, jako například nesplnění výzvy, fikce doručení a jiné. Neméně důležité je poučení účastníka o koncentraci řízení. Z důvodu, že se jedná o speciální ustanovení, je potřeba účastníka informovat, na rozdíl od obecné poučovací povinnosti obsažené v § 5 OSŘ zmíněně v podkapitole 4.2.1., v níž postačí informovanost právního zástupce účastníka.⁸⁴

„Tento postup nemusí být ale ve všech případech účinný (u procesně nezpůsobilého účastníka) nebo vhodný, proto může soud tato poučení, výzvy či upozornění směřovat vůči zástupcům účastníka, konkrétně vůči jeho zákonnému zástupci, opatrovníku, zástupci nebo jeho zmocněnci s procesní plnou mocí, případně zvláštnímu zástupci.“⁸⁵ Myslím si, že v tomto případě, tedy jedná-li se o nezpůsobilého účastníka řízení, jeví se mi zbytečné poučovat přímo jeho a to z důvodu, že nemůže sám činit další úkony. Úkony může činit jen prostřednictvím svého zástupce, opatrovníka, atd.

⁸⁴ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0

⁸⁵ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0

d) Poučení o utajovaných informacích (§ 40a OSŘ)

Poučení o utajovaných informacích, tak jak jej známe dnes, byl zakotven do českého právního řádu zákonem č. 412/2005 Sb. Dříve se tato skutečnost nazývala poučení o utajovaných skutečnostech.

Utajovanou informaci můžeme charakterizovat jako skutečnost způsobilou poškodit zájem České republiky, nebo která může znevýhodnit Českou republiku. Informace jsou seskupeny v seznamu utajovaných skutečností a rozděleny do několika stupňů, podle jejich závažnosti. Seznam je upraven dle nařízení vlády č. 522/2005 Sb.⁸⁶

Přístup k utajovaným informacím nemá jen tak někdo. Vzhledem k jejich závažnosti je jejich přístup omezen. Mezi osoby mající přístup k těmto informacím můžeme zařadit soudce, osoby fyzické, jež mají platné osvědčení. Soudcům je tento přístup umožněn ve všech stupních utajení. Koná-li se řízení o utajovaných informacích, je předseda senátu, který projednává danou žalobu, povinen poučit nejen účastníky řízení, ale i například přisedící, znalce, tlumočníky nebo veřejnost, jíž bylo umožněno zúčastnit se jednání.⁸⁷ Předseda senátu není povinen poučovat osoby s platným osvědčením fyzické osoby (tato osoba má přístup k informacím povolen ze zákona).⁸⁸

Poučení charakterizuje utajované informace, o nichž se řízení koná, a to včetně předmětu řízení, spisové značky věci, označení účastníků. Podpisem protokolu účastníci řízení a další osoby uvedené v § 116 odst. 3 OSŘ potvrzují zajištění ochrany utajované informace, umožnění součinnosti při kontrole neodkladných opatření učiněných prostřednictvím kontrolujícího pracovníka a možnost jejich využití Národním bezpečnostním úřadem, který tyto podepsané protokoly také eviduje.

Písemný souhlas předseda senátu založí do spisového materiálu vedeného soudem k projednávání věci a poskytne jeho kopii Národnímu bezpečnostnímu úřadu k jeho evidenci do třiceti dnů. Pokud by soud nepoučil účastníka nebo jinou

⁸⁶ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 43-44 ISBN 978-80-7400-463-6.

⁸⁷ § 116 odst. 3 zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

⁸⁸ HROMADA Miroslav, HORÁK Pavel. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. Právní rozhledy. 2003, s. 487. ISSN 1210-6410.

osobu na řízení zúčastněnou o utajovaných informacích poskytnutých v řízení, vystavuje se možnosti sankce, a to až do výše pěti milionů.⁸⁹

e) Poučení o vadách podání podle § 43 OSŘ

Další poučovací povinností je poučení o vadách podání. Nalezneme jej v § 43 OSŘ. Poučení provádí soud prostřednictvím usnesení, v němž jsou obsaženy vady řízení spatřované soudem. Usnesení zasílá předseda senátu prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Nemusí být doručováno do vlastních rukou účastníka. Proti usnesení o vadách podání není možné podat opravný prostředek odvolání.

Upozorněním účastníka na vady podání mu soud poskytuje součinnost tak, aby měl účastník možnost podání upravit a podat znovu bezchybně a v řízení se mohlo pokračovat. V usnesení soud konkretizuje vadu, ta se může předsedovi senátu jevit v nedostatku náležitostí, nepřehlednosti podání, nesrozumitelnosti nebo v neurčitém předmětu. Například v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017 byla vada soudem spatřována v nedostatečné identifikaci účastníka řízení. *„Není-li z žaloby zřejmé, zda účastníkem řízení měla být zahraniční právnická osoba anebo organizační složka této zahraniční právnické osoby, prostřednictvím které tato právnická osoba na území České republiky jedná, je namístě postup podle § 43 OSŘ.“*⁹⁰ Spolu s výtýkanou vadou je obsahem také návrh k opravě, tudíž jak podání opravit, společně s uvedením lhůty k nápravě a v neposlední řadě upozornění na následky neodstranění vady.⁹¹

Následky neodstranění vady podání ovšem nemusí mít jen jediný následek, a to odmítnutí řízení. Předseda senátu i přes neodstranění vady může v řízení i nadále pokračovat. Bude se tedy jednat o druh vady, které podání obsahuje, jedná-li se o vadu podání neobsahující sídlo žalovaného nebo neuvedení rodného čísla, což jsem již na začátku práce zmiňovala. Jedná se o nepovinný údaj, který ovšem bývá uváděn. V takovém případě nebude soud žalobu odmítat, ale řízení i přes tuto vadu bude zahájeno. Odmítnutí podání pro jeho vady by tedy pro soud mělo být pouze krajním řešením.

⁸⁹ HROMADA Miroslav, HORÁK Pavel. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. Právní rozhledy. 2003, s. 487. ISSN 1210-6410.

⁹⁰ Usnesení NS ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3643/2014

⁹¹ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 45-48 ISBN 978-80-7400-463-6.

f) Poučení o možnosti rozhodnout bez jednání (§ 115a OSŘ)

Převážná většina soudních řízení probíhá po nařízení ústního jednání. Zásada ústního jednání je také jednou ze základních zásad promítající se do celého civilním procesem. Tato zásada ovšem není pravidlem. Soudní jednání může proběhnout i bez nařízení ústního jednání. Tuto výjimku upravuje § 115a OSŘ.⁹²

Soudem nemusí být nařizováno ústní jednání za prvé v případě souhlasu účastníků řízení, nebo za druhé jsou-li ze spisového materiálu zřejmé všechny zásadní důkazy předložené účastníky. Druhá možnost se jinak nazývá břemeno důkazní a břemeno tvrzení. Jde o břemena, jež nese účastník řízení a jejich neunesení znamená prohru sporu. Pokud tedy předseda senátu shledá předložené důkazy za dostatečné, není potřeba ve věci nařizovat ústní jednání a soud rozhodne na základě jemu předložených důkazů (*Bez nařízení jednání může soud věc projednat a rozhodnout jen tehdy, byl-li náležitě zjištěn skutkový stav věci na základě účastníky předložených listin, neboť jimi byly prokázány všechny mezi účastníky sporné skutkové okolnosti, významné pro právní posouzení věci. V opačném případě soud musí nařídít jednání, i kdyby se účastníci práva účasti na projednání věci vzdali anebo s rozhodnutím věci bez nařízení jednání výslovně souhlasili.*)⁹³

Prvá možnost bývá uplatňována při poučení účastníků o možnosti rozhodnutí bez nařízení jednání. Účastníci mají možnost vyjádřit se, zda souhlasí s rozhodnutím sporu i bez jednání, a to ve stanovené lhůtě určené soudem. Jestliže účastníci řízení na výzvu nereagují (nevyjádří se), soud z takového jednání vyvodí, že může rozhodnout bez nařízení jednání. V opačném případě, kdy účastník řízení s doručenou výzvou projeví svůj nesouhlas, předseda senátu nařídí jednání, v němž bude o sporu rozhodovat.⁹⁴

g) Výzva k vyjádření se podle § 114b OSŘ

Dalším institutem patřícím do poučovací povinnosti soudu je výzva k vyjádření, jež je obsažena v § 114 b OSŘ. Aby mohla být výzva účastníkovi řízení doručena, musí být nejprve ve věci podána žaloba. Bez podání žaloby

⁹² Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 52-53 ISBN 978-80-7400-463-6.

⁹³ Rozsudek NS ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 29 Cdo 543/2008

⁹⁴ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 52-53 ISBN 978-80-7400-463-6.

nemůže dojít k zahájení jakéhokoliv řízení. Jakmile máme podanou žalobu, pak může soud využít institut výzvy k vyjádření. Jestliže se účastník řízení nevyjádří na výzvu soudu, je soudem vydán rozsudek pro uznání, jak judikoval Ústavní soud ve svém nálezu, který zní: „*Vydání rozsudku pro uznání podle ust. § 114b odst. 5 OSŘ musí být vázáno na řádné, nepochybné a prokazatelné naplnění zákonných podmínek dle § 153a OSŘ To konkrétně znamená, že při posuzování vyjádření na kvalifikovanou výzvu dle § 114b odst. 1 OSŘ je možné dospět k závěru o její nekvalifikovanosti jen v případech vyjádření nevyvolávajících žádnou pochybnost o své nedostatečnosti, resp. o tom, že se žalovaný nehodlá řádně (tj. i bez obstrukcí) bránit nároku uplatněnému žalobou. Při vydání rozsudku pro uznání je totiž třeba mít na zřeteli, že tento institut, založený na právní fikci, podstatně redukuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného a zejména jeho práva rozporovat žalovaný nárok či tvrzení žalobce.*“⁹⁵ Tímto nálesem, podle mého názoru, ústavní soud upřesnil institut výzvy k vyjádření. Musí jednat o písemné vylíčení skutečností a nikoliv, jak bylo v tomto nálezu uváděno stěžovatelem, který na výzvu odpověděl, že pohledávku neuznává a k výzvě se vyjádří až po nahlédnutí svého advokáta do spisu. Je povinností účastníka řízení na výzvu reagovat a uvést potřebné skutečnosti na svojí obranu a to ve stanovené lhůtě určené mu soudem a nikoliv až sám uzná za vhodné nebo si dokonce určovat podmínky, kdy na výzvu bude reagovat.

Výzva k vyjádření není komplikovanou záležitostí. Problém ovšem nastává při změně žaloby, tedy pokud žalobce změni v již probíhajícím řízení žalobu. Výzva k vyjádření pak musí být žalovanému doručena spolu se změněnou žalobou. Žalobce ovšem nemůže jen tak změnit žalobu, jak se mu zachce. Z tohoto důvodu může výzva k vyjádření obsahovat i usnesení o nepřipustnosti změny žaloby.⁹⁶

h) Poučení svědka (§ 126 odst. 1, 2 OSŘ)

V již zahájeném řízení, při němž je vyslýchán účastník řízení nebo svědek, dochází k poučovací povinnosti soudu, a to konkrétně poučení svědka. Tuto povinnost nalezneme v § 126 odst. 1 a 2 OSŘ. Jedná se o poučení fyzické osoby, jež byla navrhnutá účastníkem řízení (žalobcem nebo žalovaným) jako svědek události, které se řízení před soudem týká. Jakmile se osoba dostaví a je vyzvána

⁹⁵ Nález ÚS ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17

⁹⁶ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 53-54. ISBN 978-80-7400-463-6.

k podání svědecké výpovědi, soud jí poučí. Zmíněná poučovací povinnost může být chápána ve dvou smyslech. *První je upozornění na trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku (jak se tento trestný čin podle § 346 odst. 2 Trestního Zákona nazývá). Druhou funkcí, která vlastně vychází z té první, je určené působení na svědka v tom směru, aby vypovídal pravdu a nic nezamlčoval (buď o skutečnostech, na které byl tázán, nebo o nichž musel vědět, že jsou podstatné pro věc, o kterou se jedná).*⁹⁷

Z výše uvedených skutečností můžeme dovodit, že pokud předseda senátu osobu svědka nepoučí o následcích křivé výpovědi nebo o sdělení nepravdivých skutečností, nebude tato osoba trestně odpovědná za trestný čin křivé výpovědi podle trestního zákona. Poučení svědka bude soudem řádně zaprotokolováno, tak aby v průběhu řízení nemohly nastat pochybnosti o této povinnosti. Případné pozdější zjištění opomenutí poučení svědka by mělo za následek zbavení trestní odpovědnosti i v případě, že by svědek pravdu nevypovídal. *„Zjistí-li soud okolnosti, které mohou ovlivnit svědkovu věrohodnost (např. má příbuzenský poměr k účastníkům), neznamená to nezpůsobilost svědčit; tyto okolnosti vezme soud v úvahu při hodnocení svědkovy výpovědi.“*⁹⁸ Podle mého názoru by soud měl při zjištění příbuzenského poměru svědka k účastníkovi nebo při jiném vřelém poměru těchto dvou osob vzít tuto výpověď, ale brát ohledy na tuto skutečnost. Myslím si, že je vhodné takového svědka vyslechnout, ale nepřikládat výpovědi takovou váhu jako při výpovědi svědka, který není „zaujatý“ a vypovídá o skutečnosti pouze tak, jak jí vnímal svými smysly.

Svědka je povinen vypovídat o skutečnosti, již vnímal svými smysly, nikoliv o skutečnosti, na kterou si již vytvořil vlastní názor. Hodnocení skutečnosti není na úvaze svědka, ale na úvaze soudu. Ten si ze svědecké výpovědi učiní koncové zhodnocení dané skutečnosti. V soudním řízení se také můžeme setkat se situací, kdy poučení zneužívají právní zástupci účastníků řízení při kladení otázek svědkům. Jedná se o snahu upozornit nebo zastrašit vyslýchaného o možnosti jeho trestní odpovědnosti. Poučení sice soud již na začátku řízení provedl, ale právní zástupce na jeho následky opět upozorní. V takovém případě je povinností předsedy senátu upozornit na nevhodně

⁹⁷ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 55. ISBN 978-80-7400-463-6.

⁹⁸ Rozsudek NS ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2516/2008

položenou otázku právního zástupce strany s tím, aby svou položenou otázku přeformuloval a položil jinak.⁹⁹

i) Poučení o opravném prostředku

Posledním poučením soudu prvního stupně je poučení o opravném prostředku. Jedná se o poučovací povinnost, již nalezneme v § 204 odst. 1 a 2 OSŘ. Soud nemusí poučovat účastníka jen o možnosti podat opravný prostředek, ale též o případech, kdy tento opravný prostředek přípustný není.

§ 204 odst. 1 OSŘ obsahuje obecnou poučovací povinnost, tudíž patnáctidenní odvolací lhůtu. Tuto poučovací povinnost nalezneme ve vyhotoveném rozsudku soudu, který se nalézá u konce rozhodnutí. V rozhodnutí je napsána možnost podání odvolání proti pravomocnému rozhodnutí, a to právě v patnáctidenní odvolací lhůtě.¹⁰⁰

§ 204 odst. 2 OSŘ naopak říká, kdy je možné podat odvolání po delší době. Jedná se o situaci, kdy poučení o opravném prostředku v rozhodnutí chybí, nebo je nesprávné či nepřípustné. V takovém případě má účastník řízení právo podat opravný prostředek do 30 dnů od pravomocného rozhodnutí ve věci. Příkladem nesprávného poučení soudu je Usnesení Nejvyššího soudu, jež říká: *„Nesprávné poučení soudu prvního stupně uvedené v opravném usnesení, jež bylo účastníku doručeno ještě před uplynutím lhůty pro podání odvolání do opravovaného rozhodnutí a které se týkalo lhůty k odvolání proti opravovanému rozhodnutí, má za následek, že se odvolání proti opravovanému rozhodnutí pokládá za včasné, i když bylo podáno po uplynutí patnáctidenní lhůty, jestliže se odvolatel řídil nesprávným poučením o odvolání proti opravovanému rozhodnutí uvedeným v opravném usnesení.“¹⁰¹*

j) Některé další případy zvláštní poučovací povinnosti

Poslední část věnovaná zvláštní poučovací povinnosti obsahuje pět dalších případů, jež se právě pod zvláštní poučovací povinnost řadí.

⁹⁹ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 55-56 ISBN 978-80-7400-463-6.

¹⁰⁰ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 55-56 ISBN 978-80-7400-463-6.

¹⁰¹ Usnesení NS ze dne 5. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1933/2016

První je poučovací povinnost obsažená v § 46c odst. 2 OSŘ, jež obsahuje povinnost účastníka řízení zvolit si svého zástupce pro doručování písemností. Nezvolení si účastníka řízení má za následek průtahy řízení. Z tohoto důvodu soud účastníka poučí a upozorní ho na následky nesplnění povinnosti. Příklad nutného zastoupení můžeme demonstrovat na usnesení ústavního soudu, který judikoval, že: *„Obecné soudy jsou v řízeních, pro která zákon ukládá povinné zastoupení advokátem, tedy i v řízení o kasační stížnosti podle § 105 odst. 2 s. ř. s., povinny činit za účelem naplnění požadavků zákona i ochrany práv a právem chráněných zájmů účastníků potřebné úkony směřující k tomu, aby zastoupení bylo zajištěno po celou dobu procesu od zahájení až do jeho pravomocného skončení – včetně části řízení mezi vyhlášením konečného rozhodnutí a jeho nabytím právní moci.“*¹⁰²

Druhou poučovací povinnost nalezneme v § 50 c odst. 1 OSŘ. Nazývá se poučení o následcích odepření písemnosti. Tento institut lze použít pouze při doručování písemnosti v písemné podobě, nikoliv elektronické (datovou schránkou). Oproti ostatním poučovacím povinnostem, kde poučování provádí soud (předseda senátu), zde poučuje orgán, jehož prostřednictvím je písemnost doručována. Poučení obsahuje následky nepřevzetí písemnosti. Musí se jednat o výslovné odepření, tedy pokud účastník řízení výslovně odmítne písemnost převzetí. V takovém případě je písemnost považována za doručenu dnem odepření přijetí.¹⁰³

Třetí poučovací povinnost nalezneme v § 104b odst. 1 OSŘ nebo také v § 72 odst. 3 Soudní řád správní. Poučovací povinnost se týká zastavení řízení jako procesního úkonu v řízení. Pokud soud zastaví řízení kvůli zjištění, že věc spadá do příslušnosti správního soudu, a nikoliv civilního, poučí účastníka řízení o možnosti podat žalobu k věcně příslušnému správnímu soudu. Pokud nastane opačná situace, tedy tuto věc zjistí správní soud, bude situace obdobná. Příkladem je rozhodnutí NSS: *„Smyslem § 72 odst. 3 Soudního řádu správního je, aby žalobci bylo umožněno věcné projednání jeho žaloby, ačkoliv ji podal k soudu, který nemá pravomoc o věci rozhodnout, a mezitím by mu skončila lhůta pro její podání u soudu, který pravomoc má. Pokud však soud v občanském soudním*

¹⁰² Usnesení ÚS ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1280/16

¹⁰³ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 57-58 ISBN 978-80-7400-463-6.

řízení žalobu věcně projednává, nemůže si soud rozhodující ve správním soudnictví posoudit při posuzování včasnosti žaloby předběžně sám to, zda soud v občanském soudním řízení neměl řízení zastavit podle § 104b odst. 1 OSŘ. ¹⁰⁴

Čtvrté poučení se nazývá poučení o následcích nedostavení se k prvnímu jednání ve věci a je obsažen v § 153b odst. 1 OSŘ. Následkem nedostavení se účastníka řízení k prvnímu jednání ve věci je rozhodnutí soudu rozsudkem pro zmeškání. *„Dovozuje se i povinnost poučit naopak práva neznaného žalobce o možnosti navrhnout vydání rozsudku pro zmeškání, pokud jsou splněny i ostatní podmínky pro jeho vydání.*“ ¹⁰⁵

Pátou, tudíž poslední zvláštní poučovací povinností, jež se nalézá v § 114c odst. 6 a 7 OSŘ, nazýváme poučovací povinnost pro předvolání k přípravnému jednání. Odstavce tohoto paragrafu obsahují poučení jednak pro žalobce, tak i pro žalovaného o následcích nedostavení se před soud při doručení předvolání včas a bez předchozí omluvy. Každé ze stran sporu hrozí jiný následek pokud se nedostaví. Žalobce je vystaven riziku zastavení řízení, naopak žalovanému hrozí prohra v řízení. Touto problematikou se zabývala i judikatura, a to jak ze strany žalobce, tak ze strany žalovaného. V případě nedostavení se žalobce k přípravnému jednání je Nejvyšším soudem judikováno *„žalobce může důvod své neúčasti u přípravného jednání tvrdit a dokládat do konce řízení o odvolání, kterým napadl usnesení soudu o zastavení řízení pro svou nepřítomnost při přípravném jednání.*“ ¹⁰⁶ Jedná-li se o žalovaného, je judikováno, že *„včasná omluva žalovaného z přípravného jednání, která byla administrativní chybou pracovníka soudu založena do jiného spisu, brání vydání rozsudku pro uznání.*“ ¹⁰⁷

4.2.3. Poučovací povinnost při zjišťování skutkového stavu

a) Poučení o koncentraci řízení

Poučení týkající se koncentrace řízení nalezneme v Občanském soudním řádu na několika místech. Zásadními paragrafy jsou §118b a §114c OSŘ. Při

¹⁰⁴ Rozsudek NSS ze dne 9. 7. 2015, sp. zn. 9 As 235/2014-51

¹⁰⁵ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 57 ISBN 978-80-7400-463-6.

¹⁰⁶ Usnesení NS ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2736/2015

¹⁰⁷ Rozsudek NS ze dne 1. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4084/2010

poučování o koncentraci řízení soud uvědomí účastníka o následcích institutu koncentrace, opomenutí povinnosti soudem má za následek nemožnost uplatnění účinků spojených s koncentrací řízení. Koncentraci řízení lze charakterizovat jako povinnost účastníka řízení splnit do určité doby svojí povinnost důkazní a tvrzení, po uplynutí lhůty soud k předloženým důkazům nepřihlíží.¹⁰⁸

§ 118b odst. 2 OSŘ, upravuje situaci při přistoupení nebo změně účastníka v řízení. Jedná se o skutečnost, kdy do řízení nastupuje nový účastník nebo se účastník úplně změní (více k této problematice viz podkapitola 2.2.1 Strany řízení). Jedná se tedy o zahájení nového řízení a celé projednání nastává od začátku s novým účastníkem. Nenastává zde tedy koncentrace řízení, protože účinky a procesní úkony učiněné v řízení s předchozím účastníkem v tomto řízení použitelné nebudou. Soud tedy účastníkům dá novou lhůtu, do které musí soudu sdělit rozhodné skutečnosti a důkazy.¹⁰⁹

Poučovací povinnost v §114c OSŘ se týká přípravného jednání. Soud poučí při přípravném jednání účastníka o povinnosti předložení rozhodných skutečností do skončení přípravného jednání, nebo do třiceti dnů po jeho skončení, ale to pouze v případě, že soud tuto možnost účastníkovi povolí. Delší lhůta (třicetidenní) je poskytnuta účastníkovi, u něhož je evidentní, že důkazy týkající se jednání nemohl do přípravného řízení obstarat, nebo se nemohl náležitě připravit. Účastníci řízení jsou soudem poučeni o koncentraci řízení přípravného jednání a o následném jednání ve věci samé. Dále podle výše zmíněného paragrafu soud poučí účastníky o důsledcích nedostavení se žalobce či žalovaného ke konajícímu se přípravnému jednání. O konání přípravného řízení informuje soud usnesením, jež je doručováno účastníkům řízení, a to alespoň s dvacetidenním předstihem před konaným jednáním.¹¹⁰

b) Poučení o povinnostech tvrzení a důkazní

V ustanovení § 118 a odst. 1 až 3 OSŘ nalezneme další typ koncentrace řízení. Soud v tomto ustanovení vyzve účastníky řízení k doplnění rozhodných skutečností, jež nedostatečně vylíčil buď v žalobním nároku, nebo při přípravném

¹⁰⁸ Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 58-59 ISBN 978-80-7400-463-6.

¹⁰⁹ SVOBODA Karel, SMOLÍK Petr, LEVÝ Jiří, ŠÍNOVÁ Renáta a kolektiv. Občanský soudní řád. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 425-426. ISBN: 978-80-7400-506-0.

jednání. Významem výzvy je upozornit účastníka na nedostatečné prokázání skutkového stavu a sdělit mu důsledky spojené s neprokázáním skutečnosti. Důsledkem může být neúspěch neboli prohra v soudním sporu jinak nazývané jako neunesení důkazního břemene. Nejvyšším soudem byl judikován rozdíl mezi prokázáním a provedením tvrzení a to tak, že „označil-li účastník řádně listinný důkaz k prokázání svého tvrzení ve lhůtě uvedené v § 118b odst. 1 OSŘ, lze tento důkaz provést, i když byla listina předložena soudu až po uplynutí této lhůty.“¹¹¹

c) Poučení podle § 119a odst. 1 OSŘ

Poučení podle tohoto paragrafu se nazývá neúplná apelace. Jedná se o situaci rozdílnou od koncentrace řízení. V tomto případě soud pracuje s předloženými důkazy stran a v průběhu řízení poučí účastníky o svém závěru, jež mu z předložených důkazů plynou. Jestliže účastník řízení s těmito závěry nesouhlasí, nebo se jeho názor neshoduje s názorem soudu, má možnost doplnit důkazy. K další důkazům doplněným účastníky má soud dvě varianty rozhodnutí, buď tyto důkazy připustí a zahrne je do dalšího rozhodování, nebo naopak tyto důkazy nepřipustí, tudíž je zamítne. Po zamítnutí nebo schválení důkazů soud opět účastníky poučí a poté vynese rozsudek.¹¹²

¹¹¹ Rozsudek NS ze dne 9. 2. 2017, sp. zn 33 Cdo 2159/2016

¹¹² Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. Str. 66-68 ISBN 978-80-7400-463-6.

5. Druhy žalob

Žaloba v civilním procesu je uplatňována při porušení různých subjektivních práv či zájmů. Z důvodu, že je uplatňována k různým právům, rozlišujeme i různé druhy žalob. Každá žaloba se váže k jinému právu, tak, aby poskytovala žalobci dostatečnou ochranu. V našem právu rozdělujeme žaloby podle petitu, hmotného práva nebo účinku rozsudku.

Žalobu můžeme dělit podle různých kritérií. Nejzákladnějším rozlišením žaloby je podle petitu, jenž je v ní uveden. O petitech více v kapitole 3.1.1 s názvem: Druhy žalobních petitů. Podle skutkového stavu uvedeného v petitu se bude jednat buď o žaloby týkající se osobního stavu, žaloby, v nichž se žalobce domáhá určitého plnění po žalovaném, žaloby na určení práva (zda mu právo náleží či nenáleží) a poslední jsou žaloby, jimiž právo vzniká, mění se, nebo zanikají.¹¹³

- žaloby statusové,
- žaloby na plnění,
- žaloby určovací,
- žaloby právotvorné
- vzájemná žaloba,
- žaloba hromadná.¹¹⁴

Tento výčet žalob byl do roku 2013 obsažen v občanském soudním řádu, a to konkrétně pod § 80 OSŘ. Výčet nebyl taxativní, nýbrž demonstrativní, tudíž byly mimo těchto zákonem vyjmenovaných žalob uplatňovány i žaloby jiné. Změnu přinesla novela, jež nabyla účinnosti na začátku roku 2014. Ta přesunula žaloby statusové z občanského soudního řádu do zákona o Zvláštních řízeních soudních.¹¹⁵

¹¹³ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 201-202. ISBN 978-80-7502-076-5.

¹¹⁴ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnické učebnice. Str. 151, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹¹⁵ § 80 Zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, s účinností před novelou z roku 2014: Žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména a) o osobním stavu (o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého);

Dalším kritériem jsou právní účinky rozsudku. Rozsudek může mít dva účinky. Pokud žalobce požaduje rozhodnutí o právech nebo povinnostech, jež mají být teprve určeny, pak se jedná o žalobu konstitutivní. V opačném případě bude rozhodováno o tom, zda žalobce práva a povinnosti měl od počátku řízení, jedná se tedy o skutečnost, kdy práva a povinnosti jsou, poté bude žaloba nazývána deklaratorní, protože soud pouze potvrzuje práva a povinnosti nabytá v minulosti.¹¹⁶

Zastaralým nebo tradičním dělením je hmotněprávní dělení. Neužívané je z toho důvodu, že žaloba je procesním institutem, nikoliv hmotněprávním. Tento druh dělení v našem právním řádu přežívá od dob římského práva. V tomto období se k hmotnému právu přidělila žaloba. Příkladem může být žaloba dědická, ale v převážné většině již dnes žaloby takto konkrétní označení nenesou, neznamena to však, že se s takovými žalobami dnes již nesetkáváme. „*U některých žalob je označení tradiční a natolik zažitá, že není důvodu se mu bránit, například žaloba reivindikační nebo žaloba negatorní jako žaloby vlastnické.*“¹¹⁷

5.1. Žaloba statusová

Právní úprava statusových žalob byla před rokem 2013 obsažena v občanském soudním řádu. Ovšem k 1. 1. 2014 nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu č. 293/2013 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Novela přesunula statusovou žalobu z § 80 OSŘ do zákona č. 292/2013 Sb., zákona o zvláštních řízeních soudních.¹¹⁸

Charakteristickými znaky statusové žaloby, jak již z jejího názvu je zřejmé, bude úprava osobního stavu. Jestliže je soudem rozhodováno o tomto typu žaloby, je rozsudek v převážné většině případů konstitutivní, tudíž zakládá, mění nebo

b) o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva;

c) o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

¹¹⁶ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 163. ISBN 978-80-7400-279-3.

¹¹⁷ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 151, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹¹⁸ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 201-202. ISBN 978-80-7502-076-5.

ruší práva od nyní (ex nunc) do budoucna. Cílem řízení je vydání rozsudku, jenž směřuje vůči všem (erga omnes), okruh není uzavřen. Rozsudek vydaný soudem tedy směřuje nejen k účastníkům řízení, ve kterém o něm bylo rozhodnuto, ale vůči každému. Statusovou žalobu nemusí podávat pouze žalobce jakožto fyzická osoba, zákonem není určen konkrétní okruh, proto není vyloučeno podání ani právnické osobě. Cílem žaloby není vydání exekučního titulu ani pro určení poměrů, které jsou nejednoznačné.¹¹⁹

Pro podání této žaloby fyzickou osobou bude soudem konstitutivně rozhodováno o právech a povinnostech této osoby. „*Příkladem toho, kdy zákon stanoví oprávnění soudu zasahovat do právních poměrů fyzických osob svým konstitutivním rozhodnutím, je návrh na přiznání svéprávnosti podle § 37 OZ či návrh na rozvod manželství.*“¹²⁰ Petit podané žaloby může znít: *Manželství žalobkyně Zuzany Bednářové, rozené Lubinové, a žalovaného Štěpána Bednáře, uzavřené dne 23. října 2015 na Městském úřadě v Praze 2, se rozvádí.*”

Podává-li tuto žalobu právnická osoba, rozhoduje soud o této žalobě konstitutivním rozhodnutím, a to buď o vzniku PO, zániku PO, změně sídla PO nebo o jiném návrhu. V zákoně o zvláštním řízení soudním jsou vypočteny případy, v nichž soud rozhoduje o statusové žalobě. Příkladem petitu takovéto žaloby podané právnickou osobou může být: *Obchodní společnost Květinka, s.r.o., se sídlem Obchodní 6, Praha 1, PSČ 154 00, IČO 65478694, společnost zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 87690, se zrušuje s likvidací. Likvidátorem společnosti jmenuje soud Ing. Petra Hrabala, r.č. 670914/5434, bytem Nádražní 6, Veselí nad Lužnicí.*

5.2. Žaloba na plnění

Jednu z nejtýpějších žalob nazýváme žalobou na plnění. Cílem této žaloby je rozhodnutí soudu o nároku, jenž je žalobcem v žalobě uplatňován, dále

¹¹⁹ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 201-202. ISBN 978-80-7502-076-5.

¹²⁰ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnické učebnice. Str. 152. ISBN 978-80-7380-714-6.

prohlášení existence tohoto nároku a v neposlední řadě rozhodnutím o splnění nároku, o němž je rozhodováno.

Žalobou na plnění může žalobce uplatňovat čtyři druhy žalobního nároku. Jsou to:

- dare – neboli něco dát
Jedná se o povinnost například zaplatit peněžní částku, nebo vydat nepeněžité plnění, popřípadě se lze domáhat uzavření smlouvy nebo nahrazení vůle žalovaného.
Příklad: Žalovaný je povinen zaplatit žalobci dlužné nájemné bytu na adrese Vodičkova 10, Starý Plzenec, 567 00, ve výši 30 000 Kč.
- facere – v překladu znamená něco konat,
Tímto institutem požaduje žalobce po žalovaném vykonání něčeho.
Příklad: Žalovaná je povinna vyměnit žalobci poškozený kávovar značky Nestlé v hodnotě 5 000 Kč, který byl zakoupen dne 9. 5. 2018 v prodejně žalované na adrese Soukenická 5, Smržov, 768 99, za kávovar stejné značky, který bude nepoškozen a funkční.
- omittere – znamená něčeho se zdržet,
Aby nevykonával další činnost.
Příklad: Žalovaná je povinna zdržet se veškerých oprav na nemovitosti ve vlastnictví žalobce a to konkrétně domu č.p. 678 na adrese Vltavská 6, České Budějovice, 675 99.
- pati – neboli něco strpět.
Příklad: Žalovaný je povinen strpět průjezd přes svůj pozemek, který se nachází v obci Bečice na adrese Štěpánská 14, 678 55, zapsaný na listu vlastnictví 678, v katastrálním území Jindřichův Hradec, zaměstnanci vodárenské společnosti VOP, s.r.o.

Cílem této žaloby je vydání exekučního titulu, tedy dosáhnout toho, aby rozsudkem soudu byla uložena povinnost plnit z důvodu, že tuto povinnost žalovaný dobrovolně nesplnil. Povinnost žalovaného musí vyplývat z jeho porušení primární povinnosti, a to buď z porušení zákona, nebo porušení něčího práva. Povinnosti plnit měl povinný již před zahájením soudního řízení, tudíž i před vydáním samotného rozhodnutí o plnění, konání, zdržení se či nekonání.

Z tohoto důvodu je rozsudek vydaný soudem deklaratorní povahy. Soud při svém rozhodování zkoumá soulad požadovaného plnění s hmotným právem.¹²¹

Při podání žaloby na plnění je důležité správné uvedení žalobního petitu, v němž je například vlastnické právo k věci a uvedení podmínky, že věc, jíž se žalobce domáhá, má u sebe žalovaný. Nesprávné prokázání vlastnického práva žalobce má za následek, že žaloba u soudu nebude úspěšná. Žalobní petit musí být tedy dostatečně určitý, pokud se žaloba netýká vlastnického práva, jak je uvedeno v případě výše, ale například peněžité částky. Tato částka musí být v petitu uvedena přesným číslem, nikoliv peněžitém rozhraním, ze kterého by si soud měl při rozhodování vybrat. Jedná-li se o nepeněžité plnění, je žalobce povinen uvést jeden ze způsobu rozhodnutí, jež je v občanském soudním řádě uveden, a to konkrétně pod ustanovením § 258 odst. 2 OSŘ. „*Výkon rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Lze jej provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů.*“¹²² Způsoby rozhodnutí v tomto ustanovení jsou vypočteny taxativně.¹²³

5.3. Žaloba určovací

Dalším druhem žaloby v procesním řízení je žaloba na určení. Tímto druhem žaloby se žalobce nedomáhá žádného plnění po žalobci, nýbrž určení existence, případně neexistence práva či právního vztahu. Z důvodu, že se nejedná o plnění, není soudně rozhodnuto o nuceném výkonu ze strany žalovaného. Určovací žaloba, jak již z jejího názvu napovídá, určuje existenci práva, nebo právního vztahu a to prostřednictvím soudu jako orgánu, který má pravomoc autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech osob. Soud prostřednictvím svého

¹²¹ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 153, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹²² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹²³ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student.. Str. 203-204. ISBN 978-80-7502-076-5.

rozhodnutí rozhodne spornou věc definitivně, tedy pokud není jedním z účastníků ve stanovené lhůtě podán opravný prostředek.¹²⁴

Podání určovací žaloby musí být opodstatněno naléhavým právním zájmem, který byl účastníkem porušen. Jako naléhavý právní zájem je dovozován právní vztah, například vlastnický či pracovněprávní. Naopak určovací žalobu nebude možné podat v případě porušení práva nebo právního zájmu. V případě porušení práva nebo právního zájmu může účastník řízení podat žalobu, ale nikoliv žalobu určovací, ale žalobu na plnění.¹²⁵

Určovací žaloby můžeme rozdělit na tyto:

- žaloby týkající se práva,
- žaloby, jež se dotýkají právního vztahu,
- kladné (pozitivní) – tento druh směřuje k určení právního vztahu,
- záporné (negativní) – naopak negativní žaloby mají za cíl potvrdit neexistenci práva.

Základem úspěšnosti podané žaloby je osvědčení naléhavého právního zájmu. Osvědčit naléhavý právní zájem musí žalobce podané žaloby. O naléhavý právní zájem, jak je zmíněn výše, se jedná v případě, že by žalobcovo právo mohlo být ohroženo, popřípadě, pokud by nedošlo k podání žaloby a zahájení řízení. V takovém případě by nebylo možné existenci či neexistenci tohoto práva jinak prokázat a hrozila by tím vážná újma na straně žalobce. Jinak řečeno jedná se o ochranu, jež je poskytována účastníkovi řízení za pomoci státního orgánu. Prokázání naléhavého právního zájmu je na straně osoby, která určovací žalobu k soudu podala. Nemusí se jednat přímo o účastníka právního vztahu, ale postačí účastník, jehož práva mohou být dotčena.¹²⁶

Jedná se na příklad o pracovněprávní vztah, kdy existuje smlouva mezi společnostmi a osobou, ale dotýká se i ostatních zaměstnanců dané společnosti. Dalším příkladem určovací žaloby je *„žaloba na určení vlastnického či jiného práva k nemovité věci, která se zapisuje do katastru nemovitostí, je na*

¹²⁴ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 153-155, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹²⁵ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 164-165. ISBN 978-80-7400-279-3.

¹²⁶ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 204-206. ISBN 978-80-7502-076-5.

*požadovaném určení zpravidla naléhavý právní zájem, má-li být soudní rozhodnutí určující právo zaznamenáno do katastru nemovitostí a tímto způsobem dosaženo shody mezi stavem právním a stavem zapsaným v katastru nemovitostí.*¹²⁷ Podmínka naléhavého právního zájmu může být také považována za splněnou v případě, že nelze podat žalobu ve stejné věci na plnění. V případě prokázání naléhavého právního zájmu, podložením důkazů a povinností tvrzení bude soudem zahájeno řízení o věci. V opačném případě tato skutečnost povede k zamítnutí žaloby.¹²⁸

Mezi dalšími charakteristickými vlastnostmi žaloby můžeme zmínit její vzájemný vztah s žalobou na plnění. Tento vztah je známý jako vztah prejudiciality. Znamená to, že pokud po rozhodnutí o určovací žalobě bude ve stejné věci podána žaloba na plnění, bude díky prvé podané žalobě prokázán existující právní vztah. Z toho vyplývá, že podání určovací žaloby nezakládá překážku litispendence ani res iudicata pro podání žaloby na plnění. Po podání určovací žaloby nedochází k stavění promlčecí doby. Rozsudkem vydaným soudem není vydání exekučního titulu.¹²⁹

Příkladem žalobního petitu žaloby určovací může být:

Určuje se, že smlouva o prodeji pozemku o výměře 500m², zapsaného u Katastrálního úřadu Plzeň na listu vlastnictví č. 567, uzavřené mezi žalobcem Petrem Veselým a žalovanou Renátou Starou ze dne 6. 8. 2017, je neplatná.

5.4. Právotvorná žaloba

Následující žaloba nese název právotvorná. Jak již její název napovídá, je spojena s účinky právního vztahu. Za pomoci právotvorné žaloby dochází k vydání konstitutivního rozhodnutí soudu. Jedná se o rozhodnutí s účinky ex nunc. Tímto rozhodnutím vznikají, zanikají, nebo se mění právní poměry mezi

¹²⁷ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 154, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹²⁸ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 164-166. ISBN 978-80-7400-279-3.

¹²⁹ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 204-206. ISBN 978-80-7502-076-5.

účastníky řízení o této žalobě, popřípadě se zakládají, mění, nebo ruší práva a povinnosti. Soud ovšem nemůže takto zasahovat do všech práv, ale pouze do práv, která jsou zákonem stanoveny.¹³⁰

Stejně jako u žalob určovacích, tak ani zde není cílem vydání exekučního titulu. Rozdílnost těchto dvou žalob lze spatřovat v druhu rozsudku, zatímco žaloba určovací potvrzuje právní vztah, jenž tu byl od začátku, je tedy vydán rozsudek deklaratorní, právotvornou žalobou je vydán rozsudek konstitutivní, jež právní vztah založí či zruší. Další odlišností je, že v této žalobě nemusí žalobce prokazovat naléhavý právní záměr, ale naopak se opírá o zákonné ustanovení, na rozdíl od žalob určovacích. U určovacích žalob musí být prokázán naléhavý právní zájem, jinak bude žaloba zamítnuta.¹³¹

Jak jsem již zmínila, za pomoci právotvorných žalob se lze domáhat práv stanovených zákonem. Mezi nejčastější právotvorné žaloby řadíme:

- § 724 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jejímž prostřednictvím se žalobce domáhá zrušení či rozšíření společného jmění manželů,
- § 765 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, které je uplatňováno pro vypořádání společného jmění manželů,
- § 768 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, prostřednictvím tohoto ustanovení se žalobce domáhá zrušení společného nájemního práva k bytu,
- § 1143 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, umožňuje zrušení spoluvlastnictví a také jeho vypořádání,
- § 1960 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je žalobcem uplatňováno při určení doby plnění dluhu, pokud nebylo určeno a je ponecháno na vůli dlužníka.

¹³⁰ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 155-156, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹³¹ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 155-156, ISBN 978-80-7380-714-6.

5.5. Vzájemná žaloba

Vzájemná žaloba je druhem žaloby, jejímž prostřednictvím v již zahájeném sporném řízení uplatňuje svůj nárok žalovaný. Tudíž žalobce podá návrh na zahájení řízení, řízení je zahájeno a v tomto řízení uplatní za pomoci vzájemné žaloby svůj nárok také žalovaný. Vzhledem k rychlosti a hospodárnosti řízení je tento institut hojně využíván. Soud tedy za pomoci jednoho řízení a jednoho rozsudku vyřeší nároky obou stran, tedy jak nárok žalobce, tak nárok žalovaného.

132

Tento institut se jinak nazývá kumulace, v našem případě objektivní kumulace. Pojem objektivní kumulace znamená spojení dvou žalobních nároků v jedno řízení. K této kumulaci dochází vznesením nároku žalovaného, tedy není závislý na vůli žalobce. V jednu chvíli zde tedy máme jednoho účastníka řízení jak v roli žalobce, tak v roli žalovaného, a stejně toto pravidlo platí i o druhém účastníkovi probíhajícího řízení. Jestliže soud vzájemnou žalobu neuzná, pak bude tato žaloba z řízení vyloučena a bude probíhat samostatné řízení o této věci. Důvodem pro vyloučení žaloby bude místní či věcná nepříslušnost soudu.¹³³

Vzájemnou žalobu je žalovaný oprávněn podat kdykoliv v průběhu řízení u prvostupňového soudu, případné podání žaloby v odvolacím řízení je nepřípustné. Tato žaloba není nijak závislá na žalobě podané žalobcem. Je stanoveno, že obsahové náležitosti vzájemné žaloby musí mít všechny náležitosti jako každá jiná žaloba podávaná k soudu. Na žalobu se použijí přiměřeně i jiná ustanovení platná obecně pro žalobu, jako jsou například změna žaloby, či její, zpětvzetí nebo účinky týkající se stavění běhu promlčecí lhůty a další.¹³⁴

Musíme odlišovat rozdíl mezi vzájemnou žalobou a námitkou započten. Za pomoci námítky k započtení zpochybňuje pohledávku žalobce na zaplacení. Částka k započtení musí být buď nižší, nebo rovna částce uplatňované žalobcem, poté se nazývá jako procesní obrana žalovaného. Ovšem pokud žalovaný

¹³² Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 09-210. ISBN 978-80-7502-076-5.

¹³³ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 156-157, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹³⁴ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 209-210. ISBN 978-80-7502-076-5.

uplatňuje vyšší částku, než je částka obsažená v pohledávce žalobce, nejedná se již o námitku k započtení, nýbrž o vzájemnou žalobu. Rozdílem mezi těmito dvěma instituty je způsob jejich podání. U vzájemné žaloby je nutné podat tento nárok písemnou formou, kdežto u námítky k započtení postačí ústní projev nároku, jenž vznese žalovaný v průběhu řízení před soudem.

Dalším rozdílem je způsob vyřízení. V případě vzájemné žaloby nalezneme vypořádání soudu s touto žalobou v rozhodnutí ve věci, zatímco u námítky soud rozhodnutí o ní zaznamená v odůvodnění rozhodnutí. Společným prvkem těchto rozdílných institutů však je jejich uplatnění. V obou případech musí být nárok vznesen u prvostupňového soudu, nikoliv v odvolacím či dokonce dovolacím řízení.¹³⁵

5.6. Hromadná žaloba

Hromadná žaloba, také se můžeme setkat s názvem skupinová žaloba. Tento druh žaloby má své kořeny v americkém soudnictví, kde je nazýván *class action*. Do evropské kultury začal institut nazývaný hromadná žaloba pronikat v polovině 20. Století. Ovšem na rozdíl od americké *class action* se námi pojímaný institut hromadné žaloby odlišuje. Charakteristickými znaky skupinové žaloby jsou:

- širší okruh osob, jež mají zájem na výsledku řízení,
- všechny osoby, které se účastní řízení o hromadné žalobě, mají shodný nebo alespoň podobný nárok uplatňovaný v řízení o žalobě,
- nejedná se o účastníky řízení, což neznamena, že jim z rozhodnutí neplynou určité výhody či nároky.

S hromadnou žalobou se setkáváme ve dvou typech řízení nazývaných taktéž skupinová nebo reprezentativní. Prvním typem se jedná o skupinu osob poškozených na svých právech a podávají žalobu hromadně proti žalobci. Každý poškozený má právo podat žalobu jako individuální. Ovšem aby se v tomto případě jednání zahájilo, musí být splněny podmínky. Mezi podmínky nutné

¹³⁵ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 156-157. ISBN 978-80-7380-714-6.

k zahájení řízení patří dostatečný počet poškozených. Nároky uplatňované osobami musí být buď stejné, nebo alespoň podobné, a směřovat proti stejnému žalovanému. V neposlední řadě je důležitá podmínka vhodnosti této žaloby. Zda je tento institut dostatečný k ochraně práv a uplatnění nároků poškozených. Jestliže všechny tyto nároky budou ze strany poškozených účastníků splněny, soud jim vydá certifikát. Tento certifikát je jakýmsi potvrzením splnění výše zmíněných podmínek a zároveň je v něm uveden zástupce. Zástupce vybere soud z poškozených účastníků. Tento zástupce bude vystupovat za skupinu poškozených a zastupovat jejich práva v řízení.¹³⁶

V druhém typu řízení je v pozici žalobce osoba zatupující skupinu lidí. Na rozdíl od předchozího typu, kdy je zástupce určen ze strany soudu, je tato osoba ve své funkci zástupce od počátku. Jedná se tedy o její postavení v určité komunitě osob. Jako příklad lze uvést spolek. Spolek je skupina osob, která má předsedu. Předseda za spolek vystupuje navenek a jedná za spolek jako celek. V řízení tedy vystupuje jako žalobce předseda spolku proti žalovanému. Nikdo jiný krom předsedy spolku se řízení neúčastní jako procesní účastník řízení. Nemám na mysli, že by se v den jednání nemohl účastnit soudního procesu kdokoliv jiný z řad veřejnosti. Ostatní členy spolku vydané rozhodnutí nijak nezavazuje a nezakládá ani překážku res iudicata (věc rozsouzenou).¹³⁷

Uplatnitelnost hromadné žaloby je u nás dána jen na základě zákona. Nedá se říci, že by úprava této žaloby v našem právním řádu byla velice rozsáhlá. Úpravu nalezneme v pár ustanoveních a ještě k tomu v různých zákonech. Mezi zákony, kde je upravena hromadná žaloba, můžeme zmínit: zákon o ochraně spotřebitele, občanský zákoník, zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, nebo také v zákoně o ochraně práv k odrůdám. Kdežto procesněprávně je zakotvení jednotné, a to v občanském soudním řádu. Konkrétními ustanoveními upravujícími žalobu jsou § 159a odst. 2 a § 83 odst. 2 Občanského soudního řádu. § 159a odst. 2 OSŘ upravuje překážku res iudicata, tedy věc pravomocně

¹³⁶ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 157-159. ISBN 978-80-7380-714-6.

¹³⁷ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 210-212. ISBN 978-80-7502-076-5.

rozhodnutou a § 83 odst. 2 OSŘ upravuje překážku litispendence, jinak řečeno překážku věci zahájené.¹³⁸

„Z těchto ustanovení vyplývá překážka litispendence ve věcech zdržení se protiprávního jednání nebo odstranění závadného stavu ve věcech ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, zdržení se protiprávního jednání ve věcech ochrany práv spotřebitelů, ve věcech přeměn obchodních společností, ve věcech náhrady škody nebo dorovnání výše protiplnění podle zákona o nabídkách převzetí anebo ve věcech přezkoumání protiplnění při výkupu účastnických cenných papírů a v dalších věcech stanovených zvláštními právními předpisy, pokud jde o žaloby jiných žalobců proti témuž žalovanému požadujících z téhož jednání nebo stavu stejné nároky.“¹³⁹ Ve výše zmíněných případech platí překážka věci pravomocného rozsudku jak pro účastníky řízení, tak pro všechny ostatní osoby, které by v budoucnu chtěly podávat stejnou žalobu, ve stejné věci, proti stejnému žalovanému.

Problémem hromadných žalob je celkově jejich upravení v našem právním řádu. Jedním ze základních problémů, který se pojí s tímto institutem, je informovanost potencionálních účastníků řízení. Pokud se osoba o zahájení řízení nedozví z vlastní iniciativy, může se stát, že neuplatní své právo na spravedlivý proces. Po skončení soudního řízení a vynesení rozsudku soudem již tato osoba nebude mít možnost jakékoliv obrany, a to z důvodu věci pravomocně rozhodnuté. Věc pravomocně rozhodnutá zakládá překážku res iudicata. Jedinou obranou potencionálního účastníka, jemuž nebylo umožněno účastnit se řízení, jelikož o zahájení řízení nebyl informován, je žaloba na porušení práva. Jelikož základním lidským právem zakotveným u nás v Listině základních práv a svobod, a dokonce i upraveným Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod jako jedno ze základních práv, je právo na spravedlivý proces.¹⁴⁰

¹³⁸ Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. Str. 167. ISBN 978-80-7400-279-3.

¹³⁹ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 158, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹⁴⁰ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 210-212. ISBN 978-80-7502-076-5.

6. Návrh na zahájení řízení

6.1. Řízení nesporné

Předešlé kapitoly byly věnované žalobě jako procesnímu institutu, jenž zahajuje řízení sporné. V závěru své práce se z tohoto důvodu budu věnovat opačnému řízení, a to řízení nespornému. Civilní řízení tedy můžeme rozdělit na dva druhy řízení, a to buď na sporné, anebo na nesporné řízení. Sporné a nesporné řízení se od sebe odlišují. Nesporné řízení nemá povahu sporu mezi účastníky řízení. Dochází zde k úpravě právních poměrů mezi účastníky, na rozdíl od řízení sporného, kde se jedná o ochranu porušeného práva účastníka nebo účastníků daného řízení.

Nesporné řízení bylo až do novelizace obsaženo v občanském soudním řádu. Novelizací (zákonem č. 292/2013 Sb.), která nabyla účinnosti k 1. 1. 2014, se tento druh řízení přesunul do zákona o Zvláštních řízeních soudních. Do zákona o zvláštních řízeních soudních se přesunula i žaloba statusová (viz podkapitola 5.1.). Tento zákon obsahuje jmenovitě určené druhy řízení, které jsou v zákoně upraveny. Již samotný název zákona vypovídá o tom, že se bude jednat o nějaké zvláštní řízení. Zákon tedy upravuje řízení nejen podle českého práva, ale i řízení týkající se práva evropského či nadnárodního. Nynější vztah mezi Občanským soudním řádem a zákonem o zvláštních řízeních soudních můžeme nazvat vztahem subsidiárním. Vztah subsidiární lze popsat následovně, pokud určitou problematiku nebude obsahovat ZŘS,¹⁴¹ poté se na tento problém použije ustanovení obsažené v OSŘ.¹⁴² Podle mého názoru se ZŘS o zvláštních řízeních soudních může nazývat jako Nový nesporný řád.

Nyní k hlavním rozdílům mezi sporným a nesporným řízením. První rozdíl se týká účastníků řízení. Rozdíl v účastnících řízení je jednak v označení účastníků a jednak v jejich právním postavení. Co se týče označení účastníků ve sporném řízení, používá se definice žalobce a žalovaný. *„Pro nesporné řízení platí další dvě definice účastníků, tedy druhá definice dle § 6 odst. 1 ZŘS – v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu jsou účastníky řízení navrhovatel a ti, o jejichž*

¹⁴¹ ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

¹⁴² Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 355-356. ISBN 978-80-7502-076-5.

*právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Dále třetí definice podle § 6 odst. 2. ZŘS – účastníky řízení jsou navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje.*¹⁴³ Pokud je návrh podán osobou, o jejíž právech má být v řízení jednáno, nemusí být účastníkem navrhovatel. Dalším rozdílem týkajícím se účastníků řízení, je jejich vzájemné postavení ve sporu. Ve sporném řízení proti sobě žalobce a žalovaný soupeří o „výhru“ sporu. Jsou oprávněni nakládat s předmětem, o němž se řízení koná. Naopak v případě nesporného řízení se nedá hovořit o protivnících, a to z toho důvodu, že se nejedná o strany sporu. Tito účastníci nemají možnost nakládat s předmětem řízení, jak je tomu v případě účastníku řízení ve sporném řízení.

Jak již bylo zmíněno výše, sporné a nesporné řízení se od sebe odlišují i druhem řízení. Sporné řízení ochraňuje a nesporné řízení upravuje poměry účastníků. Z tohoto vyplývá pravidlo, ale není tomu tak vždy, o typu rozhodnutí učiněném v daném typu řízení. Rozhoduje-li soud o řízení sporném, většinou je rozsudek deklaratorní povahy. Znamená to tedy, že pouze potvrzuje práva a povinnosti, jež měli účastníci mezi sebou od začátku sporného řízení. Pokud rozhoduje soud v řízení nesporném, rozsudek má povahu konstitutivního rozhodnutí. To znamená, že zakládá, mění či ruší práva a povinnosti účastníků.

V nesporném řízení není výjimkou účast státního zástupce při jednání. Znamená to tedy, že krom navrhovatele a toho, kterého zákon za účastníka považuje, či toho, o jehož právech a povinnostech má být v řízení rozhodováno, může být i státní zástupce. Státní zástupce do řízení vstupuje v případě ochrany veřejného zájmu. Státní zástupce do řízení může vstoupit i v průběhu řízení, pokud se právní zájem projeví již v probíhajícím řízení. V některých případech je státnímu zástupci také umožněno podat návrh na zahájení nesporného řízení.¹⁴⁴

Neméně důležité rozdíly jsou i v zásadách, jež se uplatňují pro každý druh řízení. První zásady jsou zásada dispoziční a zásada oficiality. Zásada dispoziční je uplatňována ve sporném řízení a především a není nutné jeho zahájení. Sporné řízení může být zahajováno pouze podáním žaloby ze strany účastníka řízení nazývaného žalobce. Ten má také právo s předmětem podané žaloby disponovat.

¹⁴³ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 286, ISBN 978-80-7380-714-6.

¹⁴⁴ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 355-356. ISBN 978-80-7502-076-5.

Disponování s předmětem žaloby spočívá především v podání návrhu, změně předmětu žaloby, nebo jejím zpětvzetím či částečným zpětvzetím. Naopak v případě zásady oficiality, která je spojována s řízením nesporným, není zahájení řízení vázáno na návrh. Tudíž, nesporné řízení lze zahájit i bez návrhu, ale nejedná se o pravidlo, existuje mnoho případů nesporných řízení, které je možné zahájit pouze na návrh. Účastníci nesporného řízení mají omezenou možnost disponovat s předmětem návrhu, jako je tomu v případě podané žaloby žalobcem. Omezení vyplývá z možnosti zahájení nesporného řízení z úřední povinnosti. Se zásadou oficiality se vylučuje zásada vázanosti soudu petitem. Znamená to, že soud není vázán návrhem řízení tak striktně, jako je tomu ve sporném řízení.¹⁴⁵

Další zásadou v nesporném řízení je zásada vyšetřovací. Zásada vyšetřovací znamená, že v případě neuvedení všech důkazů v řízení může si soud obstarat a provést i jiné důkazy, jež uzná za vhodné nebo potřebné k prokázání skutkového stavu věci. Oproti tomu ve sporném řízení nalezneme zásadu projednací. Tato zásada znamená, že soud rozhoduje na základě důkazů mu předložených. Účastníci řízení musí svou procesní povinnost splnit, v opačném případě její nesplnění bude mít za následek prohru sporu.

V souvislosti s těmito zásadami se pojí i zásady úplné a neúplné apelace. Úplná apelace se pojí s nesporným řízením. Znamená to, že účastník nesporného řízení může předkládat důkazy po celou dobu trvání řízení. Naopak zásada neúplné apelace je spojena se sporným řízením. V tomto případě má účastník povinnost uvést důkazy na svojí obhajobu, do určitého okamžiku. K později navrženým důkazům soud nepřihlédne při svém rozhodování ve věci.¹⁴⁶

Podání návrhu na zahájení řízení si týká i věcná a místní příslušnost. Věcná příslušnost je dána v prvním stupni okresním soudům, ale v případech podle § 3 odst. 2 ZŘS, rozhoduje v prvním stupni krajský soud. Co se týče místní příslušnosti, je podle zákona o zvláštních řízeních soudních příslušný obecný soud osoby, v jehož zájmu se řízení koná. V § 5 ZŘS nalezneme přenesenou příslušnost, která se použije, jestliže se během řízení změní okolnosti místní příslušnosti osoby.

¹⁴⁵ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 286-288. ISBN 978-80-7380-714-6.

¹⁴⁶ Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. Str. 357-359. ISBN 978-80-7502-076-5.

Rozdíl nalezneme i co se týče právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí. U sporného řízení, začíná právní moc a vykonatelnost zpravidla po tzv. pariční lhůtě. Jedná se o lhůtu, po kterou má účastník řízení možnost seznámit se s rozsudkem soudu a začít plnit v rozsudku určenou skutečnost. V nesporném řízení je soudem rozhodnuto buď rozsudkem či usnesením. Vykonatelná obě rozhodnutí jsou zpravidla po jejich doručení, nebo nabytím právní moci. Soud v nesporném řízení může nařídit i předběžnou vykonatelnost, jestliže by účastníkům řízení hrozila značná újma nebo nebezpečí.¹⁴⁷

6.2. Druhy nesporných řízení

Druhy nesporných řízení upravených tímto zákonem nalezneme vyjmenované již v první části zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, konkrétně v §2 tohoto zákona. Ovšem charakteristiku těchto řízení nalezneme až v druhé části výše zmíněného zákona. Druhá část obsahuje pět hlav, které se dále člení na různé případy zvláštních řízení. Jednotlivé hlavy a případy jsou:

1. Řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob,
 - řízení o podpůrných opatřeních a ve věcech svéprávnosti,
 - řízení o svéprávnosti,
 - řízení ve věcech opatrovnictví člověka,
 - řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti,
 - řízení o přivolení k zásahu do integrity,
 - řízení ve věcech vyslovení přípustnosti nebo držení ve zdravotnickém ústavu.
2. Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a ve věcech svěřeneckého fondu
3. Řízení o pozůstalosti
4. Jiná řízení
 - řízení o úschovách,
 - řízení o umoření listin,

¹⁴⁷ Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. Str. 286-288. ISBN 978-80-7380-714-6.

- řízení o věcech kapitálového trhu,
- řízení o předběžném souhlasu s provedením,
- řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin,
- řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva,
- řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti,
- řízení o soudním prodeji zástavy,
- řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry.

5. Řízení ve věcech rodinně-právních

- řízení ve věcech manželských a partnerských,
- předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí,
- řízení o určení a popření otcovství,
- řízení o osvojení,
- péče soudu o nezletilé,
- zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého ve věcech mezinárodních únosů dětí.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

7. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnovala institutu civilní žaloby. Úvodní kapitola pojednává o jejím historickém vývoji, který započal již v římském právu. Civilní žaloba jako institut používaný k ochraně práv nabyvších osob je využíván více jak dva tisíce let. Pojetí žaloby v tomto období se sice od dnešní žaloby podstatně odlišovalo, ale daly by se i nalézt podobné prvky. Civilní žaloba jako institut poskytující fyzickým a právnickým osobám nástroj ochrany jejich práv a zájmů se v českých zemích začala vyvíjet o něco později než v římském právu. V průběhu své historie prošla dlouhým vývojem a postupně získala podobu, v jaké ji známe dnes.

Podáním žaloby se zahajuje sporné řízení, ale aby řízení mohlo být zahájeno, musí žaloba splňovat základní náležitosti. Základními třemi náležitostmi jsou strany řízení, žalobní důvod a předmět žaloby. Strany žaloby označuje terminologie jako žalobce a žalovaného. Žalobní důvod je charakterizován jako důvod podání žaloby, proč je žaloba k soudu podávána. Předmětem žaloby je nárok žalobce, který uplatňuje vůči žalovanému. Předmět je identifikován v petitu žaloby a prokázán za pomoci skutkových okolností.

Žalobou jako takovou je označován návrh na zahájení sporného řízení. Podáním žaloby vzniká trojstranný vztah mezi žalobcem, žalovaným a soudem. Žaloba je spojená s dispozičním právem účastníka. Znamená to, že bez podání žaloby není sporu a sporné řízení nelze zahájit jinak. Její podání směřuje v první řadě vůči soudu. Za pomoci žaloby účastník uplatňuje své ústavně zaručené právo na soudní ochranu. Správně podaná žaloba, obsahující předepsané náležitosti, je schopna vyvolat zamýšlené následky. Pokud podaná žaloba obsahuje vady, má to vliv na průběh celého řízení, a to především na délku soudního řízení a také na vydání závěrečného rozhodnutí.

S vadami a jejich odstraňováním souvisí poučovací povinnost soudu. Základním smyslem je ochrana základních práv účastníka na soudní ochranu. Soud má za pomoci poučovací povinnosti upozornit účastníka na vady jím podané žaloby a informovat ho o následcích neodstranění. Soud poskytuje poučení oběma stranám sporu, nikoliv jen žalobci či jen žalovanému. Případné poučení pouze jedné ze stran by podle mého názoru vedlo k diskriminaci ze strany soudu a tím

porušení základního lidského práva na soudní ochranu, jež je deklarováno i ze strany Evropského soudního dvora.

Závěr mé práce je věnován nespornému řízení, což je protipól řízení sporného, především co se týče podáním návrhu a zásad. Zásady, jež ovlivňují jednotlivá řízení, jsou odlišné. Nejpodstatnějším rozdílem je podle mého názoru to, že nesporné řízení lze zahájit i bez návrhu, což by se u sporného řízení nemohlo nikdy stát. Od roku 2014 jsou nesporná řízení součástí nikoli občanského soudního řádu, ale zákona o zvláštních řízeních soudních, v němž jsou obsaženy i jednotlivé druhy a typy těchto řízení.

Závěrem lze říci, že žaloba je prostředkem ochrany porušených a ohrožených práv, jak fyzické osoby, tak osoby právnické. Tyto osoby mají možnost obrátit se za pomoci tohoto institutu na nezávislý soud. Podáním žaloby dochází k zahájení řízení a nápravě poškozených práv a oprávněných zájmů účastníka. Domnívám se, že poučovací povinnosti je přikládán stále větší význam. Díky poučovací povinnosti může prohrát spor jen dostatečně poučený účastník řízení. Samozřejmě je otázkou, jak bude soudce tuto povinnost aplikovat. Soud má sice povinnost ze zákona poučit účastníka o jeho právech a povinnostech, ale do jaké míry, rozsahu či obsahu má poučovat závisí jen na uvážení soudce. Musí však poučit do takové míry, aby jeho poučení nenarušilo rovnost mezi účastníky a zároveň neporušilo jejich právo na spravedlivý proces.

8. Cizojazyčné resumé

This diploma work deals with civil suit in law of procedure. The civil suit is a project of opening the proceeding, served by the side the applicant. This is a disposition act, which couldn't be started without project. By bringing a civil suit the claimant seeks protection of his or her threatened or violated rights in court. By the civil suit brought, he asserts his right to judicial protection in an independent and impartial court. The thesis is divided into six chapters:

- History
- The concept of civil suit and its elements
- Claims of actions
- Instructive duty
- Types of civil suits
- Proposal to initiate proceedings

The first chapter deals with the development of the civil suit. This chapter is divided into several subchapters that include its individual development stages. The beginning of the development of the civil suit is associated with the period of ancient Rome. In this period there are various changes of this institute and the civil suit is divided into several kinds. The last part of the first chapter deals with the development of the civil suit in Czech law.

The second chapter concerns the concept of civil suit as a complex. It describes what the civil suit is and what elements it contains. Furthermore who is the participant of the proceedings, what the subject of the proceedings is or what is the reason for filing it with the court. The essentials of the civil suit and the effects of its filing are contained in the third chapter. This chapter is divided into several subchapters that relate to different terms. Requirements may be compulsory or optional and according to that unfold any failure to state this requirement. Failure to provide the required particulars also relates to defects in the civil suit. And the last part of this chapter is the various type of petition of civil suit, according to that the civil suits are later divided.

The fourth chapter is dedicated to the court's duty of instruction. In the beginning it is mentioned what the concept of instructive duty means its

concept, form and types. There are many kinds of instructional duties. Species can be basically divided into general instructional duty and special instructional duty. The special instructional duty contains various instructional duties. To each instructional duty is devoted one subchapter in which lessons are brought closer and analyzed.

The fifth subchapter deals with various actions. We know several types of civil suits in the Czech civil procedure. It is a status suit, suit to performance, suit to determinate and legal action, mutual suit and collective suit. Each of these suits are different and are linked to another civil suit. Individual species are described in more detail in the individual subchapters of the diploma work.

The last chapter is devoted to undisputed proceedings. The undisputed procedure is a contradiction of the disputed procedure. The chapter focuses mainly on the differences between these types of proceedings. Differences in the parties to the proceedings the application to court or the various principles associated with these types of proceedings. The last subchapter lists individual types of undisputed proceedings.

9. Seznam použité literatury

9.1. Literatura

Kincl, Jaromír, Skřejpek, Michal a Urfus, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

Vážný, J. Římský proces civilní. Praha: Melantrich, 1935, VIII. 125s.

Šťastný, Miroslav, Civilní žaloba v právu československém. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1934. 206 s.

STAVINHOVÁ, Jaruška. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-155-0.

Zahradníková, Radka a kol. Civilní právo procesní. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 621 stran. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-714-6.

Winterová, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. ISBN 978-80-7502-076-5.

Svoboda, Karel a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-279-3.

Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-463-6.

Hamul'áková, Klára, Kriváčková, Jana a Šínová, Renáta. Praktikum civilního procesu. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2012. 248 s. Student. ISBN 978-80-87576-23-6.

Schelleová, Ilona. Základy občanského práva procesního. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 156 s. ISBN 80-86861-33-3.

Kindl, Milan, Šíma, Alexander a David, Ondřej. Občanské právo procesní. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 407 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-098-7.

Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0

SVOBODA Karel. Dokazování. 1. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 294. ISBN: 978-80-7357-414-7.

HROMADA Miroslav, HORÁK Pavel. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. Právní rozhledy. 2003, s. 487. ISSN 1210-6410.

9.2. Zákony

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

9.3. Judikatura

Nález ÚS ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. IV. ÚS 682/16

Nález ÚS ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17

Usnesení ÚS ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1280/16

Usnesení NS ČR ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1542/2014

Rozsudek NS sp. zn. 25 Cdo 5272/2008 ze dne 31. 3. 2011

Rozsudek NS sp. zn. 21 Cdo 3119/2008, ze dne 19. 2. 2009

Rozsudek NS ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 29 Cdo 543/2008

Rozsudek NS ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2516/2008

Rozsudek NS ze dne 1. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4084/2010

Rozsudek NS ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 33 Cdo 2159/2016

Rozsudku NS ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2220/2007

Rozsudek NSS ze dne 9. 7. 2015, sp. zn. 9 As 235/2014-51

Usnesení NS ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 22 Odo 67/2004

Usnesení NS ze dne 13. 6. 2016, sp. zn. 32 Nd 217/2016; 32 Nd 218/2016

Usnesení NS ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 709/2017

Usnesení NS ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3643/2014

Usnesení NS ze dne 5. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1933/2016

Usnesení NS ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2736/2015

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 67 A 1/2017-47

9.4. Ostatní

Poučení podle § 119a o.s.ř. Epravo [online]. 2004, 27.4.2004 [cit. 2019-03-01].
Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/pouceni-podle-119a-osr-25454.html>

Označení státu jako účastníka řízení. Epravo [online]. 2004, 13. 1. 2004 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/oznaceni-statu-jako-ucastnika-rizeni-22711.html>

Vada žaloby ve smyslu ustanovení § 43 odst. 2 o.s.ř. [online]. [cit. 2019-03-15].
Dostupné z: http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=122&id_article=258235&csum=5b6469b7

K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů prodejem podniku.
Profiprávo [online]. 2008, 30. 07. 2008 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z:

[http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=39&id_article=252069
&csum=8328d207](http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=39&id_article=252069&csum=8328d207)

10. Přílohy

VZOR ŽALOBY

ŽALOBA NA VYDÁNÍ VĚCI (§ 126 odst. 1, zákona č. 89/2012 Sb.,
občanský zákoník)

Adresa Okresního soudu: Klášterská 123, 377 28 Jindřichův Hradec

Žalobce: Petr Novotný, R.Č.:670521/6545 , trvalým
bydlištěm Nádražní 55, 678 00, Třeboň

Žalovaný: Jiřina Tichá, R.Č.: 785612/8765, trvalým bydlištěm
Komenského 89, 678 00, Třeboň

o výdej osobního automobilu “Honda”

I.

Já Petr Novotný jsem si v roce 1995 zakoupil osobní automobil značky “Honda”, žluté barvy, identifikační číslo vozidla 65745342. V srpnu jsem odcestoval na 14 dní na dovolenou, kdy mi bylo výše uvedené auto odcizeno. Jak se mi později podařilo zjistit, osobní automobil má v držbě žalovaná Jiřina Tichá.

Důkaz:

- výslech účastníků
- fotodokumentace odcizeného vozidla

II.

Vyzval jsem žalovanou Jiřinu Tichou, aby mi odcizený osobní automobil vydala, to však ona odmítla s odvoláním se na zakoupení osobního automobilu v srpnu od neznámého muže.

Důkaz:

- výslech účastníků

III.

Vzhledem ke skutečnostem výše uvedených navrhuji vydání tohoto rozsudku:

Žalované Jiřině Tiché se ukládá povinnost vrátit zpět žlutý osobní automobil „Honda“ identifikační číslo vozidla 65745342, žalobci Petru Novotnému do tří dnů od právní moci rozsudku.

Žalovanému se také ukládá povinnost nahradit žalobci náklady tohoto řízení do tří dnů od právní moci rozsudku.

V Třeboni dne 15. 3. 2019

Podpis:

Přílohy:

– faktura o koupi osobního vozu (1x kopie)